Agenda - Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith

Lleoliad:

Hybrid - Ystafell Bwyllgora 2 Senedd a fideogynadledd drwy Zoom

Dyddiad: Dydd Iau, 20 Tachwedd 2025

Amser: 09.30

I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:

Manon George

Clerc y Pwyllgor

0300 200 6565

SeneddHinsawdd@senedd.cymru

Hybrid

Rhag-gyfarfod preifat (09.15-09.30)

Cyfarfod cyhoeddus (09.30-11.00)

1 Cyflwyniadau, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau

(09.30)

2 Craffu ar Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2026-27 - Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig

(09.30-11.00) (Tudalennau 1 - 74)

Huw Irranca-Davies AS, y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig

Claire Bennett, Cyfarwyddwr Newid Hinsawdd a Chynaliadwyedd Amgylcheddol - Llywodraeth Cymru

Dogfennau atodol:

Briff ymchwil - Craffu ar y gyllideb ddrafft ar Newid Hinsawdd

Papur - Llywodraeth Cymru, Craffu ar Gyllideb Ddrafft 2026-27

Senedd Cymru
Welsh Parliament

3 Papurau i'w nodi (11.00)

3.1 Bil Gwasanaethau Bysiau (Cymru)

(Tudalennau 75 - 83)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Arweinydd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru at y Cadeirydd mewn perthynas â Bil Gwasanaethau Bysiau (Cymru)

Llythyr oddi wrth y Cwnsler Cyffredinol a'r Gweinidog dros Gyflawni at y Cadeirydd yn dilyn ystyriaeth o'r Bil Gwasanaethau Bysiau (Cymru) yn ystod trafodion Cyfnod 2 ar 22 Hydref

3.2 Adolygu Effeithiolrwydd Pwyllgorau yn y Chweched Senedd

(Tudalennau 84 - 86)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Cadeirydd at y Llywydd a Chadeirydd Fforwm y Cadeiryddion mewn perthynas ag adolygiad Fforwm y Cadeiryddion o effeithiolrwydd pwyllgorau yn y Chweched Senedd

3.3 Bil yr Amgylchedd (Egwyddorion, Llywodraethiant a Thargedau Bioamrywiaeth) (Cymru)

(Tudalennau 87 - 90)

Dogfennau atodol:

Ymateb gan Gareth Thomas, Louise Steel a Luci Attala i adroddiad Cyfnod 1 y Pwyllgor ar Fil yr Amgylchedd (Egwyddorion, Llywodraethiant a Thargedau Bioamrywiaeth) (Cymru) (Saesneg yn unig)

Llythyr interim gan y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig at y Cadeirydd ynghylch adroddiad Cyfnod 1 y Pwyllgor ar Fil yr Amgylchedd (Egwyddorion, Llywodraethu a Thargedau Bioamrywiaeth) (Cymru)

3.4 Y Grŵp Rhyngweinidogol ar gyfer Cysylltiadau rhwng y DU a'r UE

(Tudalen 91)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig at y Cadeirydd mewn perthynas â'r Grŵp Rhyngweinidogol ar yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig

3.5 Rheoliadau Rhwymedigaethau Cyfrifoldeb Cynhyrchwyr (Deunydd Pacio a Gwastraff Deunydd Pacio) (Diwygio) 2025

(Tudalennau 92 - 93)

Dogfennau atodol:

Llythyr dilynol oddi wrth y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig at y Cadeirydd mewn cysylltiad â'r Rheoliadau Rhwymedigaethau Cyfrifoldeb Cynhyrchwyr (Deunydd Pacio a Gwastraff Deunydd Pacio) 2025

3.6 Adroddiad Gwaddol y Chweched Senedd

(Tudalennau 94 - 97)

Dogfennau atodol:

Llythyr oddi wrth Iechyd Cyhoeddus Cymru at y Cadeirydd mewn perthynas ag Adroddiad Gwaddol y Chweched Senedd y Pwyllgor (Saesneg yn unig)

3.7 Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru 2026-27

(Tudalennau 98 - 104)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Cadeirydd at Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi, Ynni a Chynllunio mewn perthynas â Chyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru 2026-27 (Saesneg yn unig)

Llythyr gan y Cadeirydd at Ysgrifennydd y Cabinet dros Lywodraeth Leol a Thai mewn perthynas â Chyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru 2026-27 (Saesneg yn unig)

3.8 Grwp Rhyngweinidogol ar Sero Net, Ynni a Newid Hinsawdd

(Tudalen 105)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig at y Cadeirydd mewn perthynas â'r Grŵp Rhyngweinidogol ar Sero Net, Ynni a Newid Hinsawdd

3.9 Rheoliadau Amodau Ffytoiechydol (Diwygio) (Rhif 2) 2025

(Tudalen 106)

Dogfennau atodol:

Llythyr oddi wrth y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig at y Cadeirydd mewn perthynas â Rheoliadau Amodau Ffytoiechydol (Diwygio) (Rhif 2) 2025

3.10 Cysylltiadau Rhynglywodraethol Annibynnol

(Tudalen 107)

Dogfennau atodol:

Llythyr oddi wrth y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig at Gadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad mewn perthynas ag adroddiadau blynyddol yr Ysgrifenyddiaeth Cysylltiadau Rhynglywodraethol Annibynnol

3.11 Monitro gwydnwch ariannol a chyflog uwch-swyddogion sy'n gysylltiedig â pherfformiad

(Tudalennau 108 - 109)

Dogfennau atodol:

Llythyr oddi wrth Ofwat at y Cadeirydd mewn perthynas â monitro gwydnwch ariannol a chyflog uwch-swyddogion sy'n gysylltiedig â pherfformiad (Saesneg yn unig)

4 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42(vi) a (ix) i benderfynu gwahardd y cyhoedd o weddill y cyfarfod hwn

(11.00)

Cyfarfod preifat (11.00-11.30)

5 Trafod y dystiolaeth a gafwyd o dan eitem 2

6 Bil yr Amgylchedd (Egwyddorion, Llywodraethiant a Thargedau Bioamrywiaeth) (Cymru) - trefn y broses ystyried yng Nghyfnod 2

(Tudalennau 110 - 111)

Dogfennau atodol:

Cyfnod 2: Bil yr Amgylchedd (Egwyddorion, Llywodraethiant a Thargedau Bioamrywiaeth) (Cymru) – trefn y broses ystyried (Saesneg yn unig)

Eitem 2

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Llywodraeth Cymru

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith

Craffu ar Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru 2026-27

20/11/2025

Cefndir

Yn y papur hwn cyflwynir tystiolaeth i'r Pwyllgor ynghylch cynigion ar gyfer gwariant yn ymwneud â'r cyllidebau yn y portffolio Newid Hinsawdd a Chynaliadwyedd yr Amgylchedd o fewn Prif Grŵp Gwariant (MEG) Newid Hinsawdd a Materion Gwledig fel y'u hamlinellir yn y Gyllideb Ddrafft cam 2 a gyhoeddwyd ar 03 Tachwedd 2025.

Yn Atodiad A ceir dadansoddiad o'r ffigurau perthnasol o'r Gyllideb Ddrafft ar gyfer maes Newid Hinsawdd a Chynaliadwyedd yr Amgylchedd o fewn Prif Grŵp Gwariant (MEG) Newid Hinsawdd a Materion Gwledig yn ôl Cam Gweithredu a Llinell Wariant yn y Gyllideb (BEL). Adlewyrchir y ffigurau hyn yn y tabl isod.

Cynnwys

Dyraniadau'r Gyllideb 5

Cyffredinol 7

Deddfwriaeth 10

Amgylchedd 12

Newid Hinsawdd 24

Cyfoeth Naturiol Cymru 27

Atodiad A – Dyraniadau yn ôl Maes Rhaglen Wariant, Cam Gweithredu a Llinell Wariant yn y Gyllideb (BEL) 31

BEL 2230 – Llifogydd a Dŵr 32

BEL 2232 – Sicrhau Diogelwch Tomenni Glo a Chronfeydd Dŵr 33

BEL 2825 – Bioamrywiaeth a Thystiolaeth 34

BEL 2814 - Rheolaeth Amgylcheddol (Pwllperian) (Heb Fod yn Arian Parod) 34

BEL 2802 – Diogelu a Rheoleiddio Planhigion a Bywyd Gwyllt 34

BEL 2827 – Coedwigaeth 36

BEL 2827 – Coedwigaeth (Heb Fod yn Arian Parod) 36

BEL 2490 – Tirweddau Dynodedig a Mynediad i Gefn Gwlad 37

BEL 2195 – Cynllun Cymunedau y Dreth Gwarediadau Tirlenwi 38

BEL 2820 – Lleoedd Lleol ar gyfer Natur 39

BEL 2190 – Effeithlonrwydd Adnoddau ac Economi Gylchol 40

BEL 2451 – Cyfoeth Naturiol Cymru 42

BEL 2817 – Diogelu'r Amgylchedd (Ymbelydredd ac Atal Llygredd gynt) 43

BEL 2809 – Gwasanaeth Ynni Llywodraeth Cymru 45

BEL 3771 – Gweithredu ar Newid Hinsawdd 45

BEL 2807 – Gweithredu ar Newid Hinsawdd 46

Atodiad B – Dadansoddiad manwl o ddyrannu Drafft Cyllideb 2026-27 ar lefel BEL 49

Dyraniadau'r Gyllideb

1. Y Gyllideb Ddrafft yw man cychwyn proses gyllidebol Llywodraeth Cymru - nid ei diwedd. Mae Cyllideb Ddrafft 2026-27 wedi'i hadeiladu ar sylfaen gadarn cyllideb y llynedd, a oedd yn cynnwys £1.6bn o ymrwymiadau gwariant newydd, gan alluogi gwasanaethau cyhoeddus i ddechrau cynllunio ar gyfer blwyddyn ariannol 2026–27. Mae'n dyrannu 98.6% o'r cyllid sydd ar gael, gan adael lle i fuddsoddi pellach ym mlaenoriaethau Cymru erbyn y Gyllideb Derfynol ym mis Ionawr. Ein huchelgais gadarn yw sicrhau Cyllideb Derfynol sy'n defnyddio'r holl adnoddau sydd ar gael ar gyfer 2026-27. Mae'r llywodraeth yn parhau i fod yn agored i gydweithio â phleidiau eraill y Senedd i gytuno ar gyllideb, gan bwysleisio'r cydgyfrifoldeb i basio cyllideb er budd dinasyddion Cymru.

2. Mae'r tablau isod yn rhoi trosolwg o'r cynlluniau wedi'u crynhoi ar lefel uchel yn ôl maes busnes ar gyfer y portffolio Newid Hinsawdd a Chynaliadwyedd Amgylcheddol a gyhoeddwyd yng Nghyllideb Ddrafft 2026-27 ar 3 Tachwedd 2025.

Refeniw

BEL Rhif	Disgrifiad o'r BEL	£000 Cyllideb Derfynol 2025-26 wedi'i hailddatgan	£000 Newidiadau	£000 Cyllideb Ddrafft 2026-27	% newid
2812	Deddfwriaeth, Gweithredu, Llywodraethiant a Chyfathrebu ym maes yr Amgylchedd	1,984	907	2,891	46%
2809	Gwasanaeth Ynni Llywodraeth Cymru	4,170	80	4,250	2%
2807	Buddsoddi i Arbed – Twf Gwyrdd	200	4	204	2%
2817	Diogelu'r Amgylchedd	6,738	67	6,805	1%
3771	Camau i fynd i'r afael â newid hinsawdd	3,814	53	3,867	1%
2230	Rheoli Perygl Llifogydd a Chyflenwi Polisi Dŵr	2,999	570	3,569	19%
2195	Cynllun Cymunedau y Dreth Gwarediadau Tirlenwi	500	10	510	2%
2825	Bioamrywiaeth a Thystiolaeth	11,525	(454)	11,071	-4%
2827	Coedwigaeth	6,436	105	6,541	2%
2820	Lleoedd Lleol ar gyfer Natur	2,650	53	2,703	2%

2451	Cyfoeth Naturiol Cymru	103,487	1,848	105,335	2%
2190	Effeithlonrwydd Adnoddau ac Economi Gylchol	35,848	667	36,515	2%
2490	Tirweddau Dynodedig a Mynediad i Gefn Gwlad	13,376	298	13,674	2%
2232	Sicrhau Diogelwch Tomenni Glo a Chronfeydd Dŵr	3,878	6,000	9,878	155%
2875	Polisi Morol, Tystiolaeth ac Ariannu	2,364	48	2,412	2%
2802	Diogelu a Rheoleiddio Planhigion a Bywyd Gwyllt, Mawndiroedd	1,418	682	2,100	48%
Cyfanswm yr Adnoddau – Bron yn Arian Parod		**201,387**	**10,938**	**212,325**	**5%**

Cyfalaf

BEL Rhif	Disgrifiad o'r BEL	£000 Cyllideb Derfynol 2025-26 wedi'i hailddatgan	Newidiadau	£000 Cyllideb Ddrafft 2026-27	% newid
2809	Gwasanaeth Ynni Llywodraeth Cymru	12,000	-	12,000	0%
2807	Buddsoddi i Arbed – Twf Gwyrdd	1,052	-	1,052	0%
2817	Diogelu'r Amgylchedd	2,686	-	2,686	0%
2230	Rheoli Perygl Llifogydd a Chyflenwi Polisi Dŵr	30,021	3,478	33,499	12%
2825	Bioamrywiaeth, Tystiolaeth a Mawndiroedd	12,500	(1,000)	11,500	(8%)
2802	Diogelu a Rheoleiddio Planhigion a Bywyd Gwyllt, Mawndiroedd	0	5,200	5,200	100%
2827	Coedwigaeth	9,310	-	9,310	0%
2820	Lleoedd Lleol ar gyfer Natur	12,564	-	12,564	0%
2451	Cyfoeth Naturiol Cymru	27,806	-	27,806	0%
2190	Effeithlonrwydd Adnoddau ac Economi Gylchol	41,853	(4,200) -	37,653	(10%)
2490	Tirweddau Dynodedig a Mynediad i Gefn Gwlad	8,900	-	8,900	0%
2232	Sicrhau Diogelwch Tomenni Glo a Chronfeydd Dŵr	15,217	25,000	40,217	164%
Cyfanswm yr Adnoddau – Cyfalaf		**173,909**	**28,478**	**202,387**	**16%**

2809	Gwasanaeth Ynni Llywodraeth Cymru	0	10,200	10,200	**100%**
Cyfanswm yr Adnoddau – Cyfalaf Trafodiadau Ariannol		**0**	**10,200**	**10,200**	

Cyffredinol

3. Fy nod yw sicrhau y caiff ein hadnoddau naturiol eu rheoli mewn ffordd gynaliadwy, mynd i'r afael â newid hinsawdd a lleihau llygredd. Er mwyn gwneud hyn, mae'r gyllideb yn fy ngalluogi i fwrw ati i weithredu ar y blaenoriaethau canlynol:

- Mynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd er mwyn creu dyfodol tecach a diogelach a sicrhau swyddi gwyrdd.
- Cymryd camau i ddiogelu ac adfer natur yng Nghymru a chysylltu pobl â'r byd naturiol.
- Creu dyfodol cynaliadwy ar gyfer y sector bwyd, pysgodfeydd a ffermio yng Nghymru.
- Gwella iechyd a llesiant ein cymunedau drwy leihau gwastraff a llygredd, a defnyddio dulliau rheoleiddio i ysgogi arloesedd, creu marchnadoedd a chadw pobl yn ddiogel.
- Gwella iechyd a lles anifeiliaid.

4. Mae mynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd yn flaenoriaeth i bob aelod o'r Cabinet. Yn fy mhortffolio fy hun, rwy'n parhau i ariannu'r capasiti canolog sydd ei angen i alluogi pob rhan o Lywodraeth Cymru i ddatblygu a chyflawni ein cyllidebau carbon. Mae hyn yn hanfodol i gyflawni ein dull cyffredinol o ddatgarboneiddio. Yn yr un modd, mae'r tîm addasu i'r hinsawdd yn cefnogi gwaith ym mhob rhan o Lywodraeth Cymru i sicrhau y gallwn wrthsefyll newid hinsawdd.

5. Rwyf hefyd yn parhau i ariannu Gwasanaeth Ynni Llywodraeth Cymru sy'n rhoi cyngor a chymorth hollbwysig i gyrff cyhoeddus wrth iddynt weithio tuag at ein huchelgais gyffredin i sicrhau sector cyhoeddus sero net yng Nghymru erbyn 2030.

6. Mae Economi Gylchol wedi cael cyllid adnoddau ychwanegol i barhau i adeiladu ar berfformiad Cymru sy'n arwain y byd ym maes ailgylchu ac i fanteisio ar y cyfleoedd economaidd sy'n deillio o sicrhau bod adnoddau a deunyddiau yn parhau i gael eu defnyddio cyhyd â phosibl ac osgoi gwastraff. Mae'r gostyngiad mewn cyfalaf yn adlewyrchu proffil prosiectau Awdurdodau Lleol yn 2025/26.

7. Rwy'n parhau i fuddsoddi mewn diogelu'r amgylchedd, gan leihau effaith peryglon amgylcheddol ar iechyd a llesiant. Mae hyn yn cynnwys cynyddu'r buddsoddiad i sicrhau diogelwch tomenni glo drwy ddarparu cyllid wedi'i glustnodi ac, ar gyfartaledd, gynnydd chwyddiannol o 2% i bob maes, gyda chynnydd pellach o £3.5m mewn cyllid i wella ansawdd dŵr a buddsoddiad parhaus mewn gweithgarwch rheoli perygl llifogydd.

8. Mae buddsoddiad mewn adfer natur, mynediad i gefn gwlad, mannau gwyrdd a chysylltu cymunedau â natur yn parhau.

9. Caiff y Gyllideb ar gyfer Diogelwch Tomenni Glo ei chynyddu'n sylweddol o £37m i £40m (gan gynnwys y buddsoddiad cyfalaf o £25m mewn tomenni glo yn 2026-27 gan Lywodraeth y DU), sy'n adlewyrchu'r flaenoriaeth y mae'r Llywodraeth hon wedi'i rhoi i sicrhau diogelwch ein cymunedau.

10. Mae diogelwch cronfeydd dŵr hefyd o'r pwys pennaf o ystyried y risgiau os na chânt eu cynnal a'u cadw a goblygiadau rhagamcanol cyllidebol yn y dyfodol ar gyfer newidiadau i'r hinsawdd yng Nghymru. Mae hyn wedi'i adlewyrchu yn y dyraniadau cyllidebol gyda £4.9m yn cael ei darparu ar gyfer diogelwch cronfeydd dŵr.

11. Rwyf hefyd wedi blaenoriaethu cyllid ar gyfer partneriaid cyflawni, gan gynnwys cynnydd chwyddiannol ar gyfer Cyfoeth Naturiol Cymru a'r Parciau Cenedlaethol, gan gydnabod y rôl hollbwysig y maent yn ei chwarae o ran cyflawni a'r pwysau ariannol y maent yn eu hwynebu.

12. Rwyf wedi cynyddu ein buddsoddiad mewn gweithgarwch rheoli perygl llifogydd i £80 miliwn ar gyfer 2026-27. Hwn yw'r dyraniad blynyddol mwyaf hyd yma, sydd wedi cynyddu o £77 miliwn y llynedd, ac mae'n adlewyrchu ein hymrwymiad parhaus i ddiogelu cymunedau ledled Cymru rhag bygythiad cynyddol llifogydd. Yn ystod tymor y Senedd hon, mae Llywodraeth Cymru wedi gwneud ei buddsoddiad mwyaf erioed mewn prosiectau i reoli perygl llifogydd, gan neilltuo mwy na £377 miliwn i leihau risgiau i gymunedau ledled Cymru.

Ymrwymiadau blaenorol o'r gwaith craffu a wnaed ar gyllideb 2025/26

13. Mae'r gyllideb ddrafft yn adlewyrchu parhad clir ymrwymiadau a wnaed mewn blynyddoedd ariannol blaenorol, yn arbennig mewn perthynas ag adfer bioamrywiaeth a'r gallu i wrthsefyll newid hinsawdd.

14. Mae buddsoddiad parhaus Llywodraeth Cymru yn y rhaglen hon – ochr yn ochr ag arian cyfatebol gan bartneriaid allanol – yn dangos dull cyson o gefnogi gweithgarwch adfer rhywogaethau ac ecosystemau ac ymgysylltu â'r gymuned.

15. Yn unol ag argymhellion o gylchoedd craffu blaenorol, rydym wedi parhau â'r cyllid ar gyfer gweithgarwch datblygu polisi seiliedig ar dystiolaeth a monitro statudol, yn ogystal â mecanweithiau cyflawni sy'n cefnogi Deddf yr Amgylchedd (Cymru) a datganiad y Senedd o argyfwng natur.

16. Er gwaethaf cyfyngiadau cyllidol, mae'r gyllideb ddrafft yn cadw at ymrwymiadau blaenorol drwy ddiogelu rhaglenni bioamrywiaeth craidd a galluogi parhad darpariaeth. Mae hyn yn adlewyrchu'r ffaith bod Llywodraeth Cymru yn cydnabod, fel y nodwyd yn adroddiad y Pwyllgor, nad ychwanegiad dewisol yw adfer natur ond, yn hytrach, ei fod yn elfen sylfaenol o economi werdd gadarn. Felly, mae ein dyraniadau wedi'u strwythuro er mwyn sicrhau nad yw buddsoddiadau blaenorol yn cael eu tanseilio a bod y momentwm yn parhau tuag at gyflawni targedau amgylcheddol Cymru ar gyfer 2030 a 2050.

17. Mae cryn gynnydd wedi'i wneud o ran sicrhau diogelwch tomenni glo ers tirlithriad Tylorstown.

18. Mae'r gyllideb ddrafft yn adeiladu ar y cynnydd hwn a bydd yn darparu'r lefelau uchaf erioed o gyllid er mwyn galluogi parhad rhaglen a ariennir sy'n rhoi cyllid grant i Awdurdodau Lleol a Cyfoeth Naturiol Cymru er mwyn iddynt gwblhau gweithgareddau cynnal a chadw ac adfer ar domenni glo cyhoeddus a phreifat er mwyn sicrhau eu bod yn parhau i fod mewn cyflwr lle mae'r risg o lithriad yn cael ei rheoli a'i lleihau.

19. Bydd cyllid hefyd yn helpu i dalu costau gweithredu'r Ddeddf Tomenni Mwyngloddiau a Chwareli Nas Defnyddir (Cymru) a fydd yn sefydlu Awdurdod Statudol newydd o fis Ebrill 2027.

20. Mae'r Gyllideb Forol ar gyfer 2026/27 yn adlewyrchu ein hymrwymiadau i gwblhau'r rhwydwaith o Ardaloedd Morol Gwarchodedig drwy ddynodi Parthau Cadwraeth Morol a sicrhau bod y rhwydwaith yn cael ei reoli'n effeithiol. Mae hyn yn cynnwys parhau â'r cyllid ar gyfer yr adolygiad o'r Rhwydwaith Rheoli Ardaloedd Morol Gwarchodedig, fel

yr argymhellwyd gan adroddiad craffu 25/26 y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith.

21. Rwyf wedi crynhoi'r dull gweithredu, wedi'i grwpio o dan y penawdau yn adroddiad y Pwyllgor.

Deddfwriaeth

Deddf Diogelu'r Amgylchedd (Cynhyrchion Plastig Untro) (Cymru) 2023

22. Caiff cyllid ei ddefnyddio i godi ymwybyddiaeth a datblygu deunyddiau cyfathrebu er mwyn cefnogi cychwyn y gwaharddiadau ar weips gwlyb sy'n cynnwys plastigion (18 Rhagfyr 2026).

Cyflwyno Rheoliadau Ailgylchu yn y Gweithle

23. Mae'r gyllideb ddrafft yn darparu ar gyfer y gwaith sy'n gysylltiedig â datblygu'r ddeddfwriaeth ar gyfer y cynllun cyfrifoldeb cynhyrchwyr estynedig ar gyfer pecynwaith a'r cynllun dychwelyd ernes ar gyfer cynwysyddion diod. Mae diwygiadau Cyfrifoldeb Cynhyrchwyr Estynedig yn cael eu rhoi ar waith ledled y DU gyfan, gyda mewnbwn helaeth gan bolisi a gwasanaethau cyfreithiol Llywodraeth Cymru. Caiff rheoliadau'r cynllun dychwelyd ernes eu gwneud ar sail Cymru yn unig.

Y Ddeddf Tomenni Nas Defnyddir (Mwyngloddiau a Chwareli)

24. Mae'r gyllideb refeniw ddrafft ar gyfer 2026-27 yn cynnwys £5.1m tuag at wariant gweithredu er mwyn sicrhau y gall gwaith barhau i baratoi ar gyfer sefydlu'r Corff Statudol newydd ar 1 Ebrill 2027.

25. Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol hefyd wedi'i gwblhau fel rhan o'r Ddeddf. Mae hyn yn darparu costiadau manwl ar gyfer sefydlu'r Awdurdod, gan gynnwys costau staffio,

yn ogystal â'r costau rhedeg unwaith y bydd yr Awdurdod yn mynd yn fyw, ar 1 Ebrill 2027.

Bil yr Amgylchedd (Ansawdd Aer a Seinweddau) (Cymru) 2024

26. Rydym yn parhau i fwrw ymlaen â'r gwaith o weithredu'r Ddeddf.

27. Mae cyllid penodol yn cefnogi'r gwaith o weithredu'r Ddeddf, sy'n cynnwys grant blynyddol gwerth £1 filiwn ar gyfer Rheoli Ansawdd Aer yn Lleol sy'n helpu awdurdodau lleol i sicrhau gwelliannau mewn ansawdd aer yn lleol. Rydym wedi bod yn ymgynghori ar y fersiwn ddrafft o Hyrwyddo Ymwybyddiaeth o'r Cynllun Cyflawni Llygredd Aer, y byddwn yn ei chyhoeddi ar ddechrau 2026. Bydd cyllid hefyd yn ei gwneud yn bosibl i'r camau gweithredu yn y Cynllun Cyflawni gael eu rhoi ar waith, sy'n cynnwys annog newid yn ymddygiad y cyhoedd ac ymgysylltu mewn perthynas â meysydd megis segura llonydd a llosgi domestig.

28. Rydym hefyd wedi bod yn ymgynghori ar reoliadau drafft i gyflwyno ystod o gosbau penodedig ar gyfer segura llonydd. Yn amodol ar ganlyniadau'r ymgynghoriad, byddwn yn gwneud rheoliadau cyn diwedd tymor y Senedd. Caiff y rhain eu hategu gan ganllawiau wedi'u diweddaru i Awdurdodau Lleol.

Bil ar Lywodraethiant Amgylcheddol a Thargedau Bioamrywiaeth

29. Cyflwynwyd Bil yr Amgylchedd (Egwyddorion, Llywodraethiant a Thargedau Bioamrywiaeth) (Cymru) ym mis Mehefin 2025. Mae'r Bil yn mynd drwy broses graffu'r Senedd ar hyn o bryd gyda cham un yn cael ei gwblhau ar ddechrau mis Tachwedd a disgwylir iddo gael Cydsyniad Brenhinol ym mis Ebrill 2026.

30. Mae'r Bil yn cefnogi'r ymrwymiad yn y **Rhaglen Lywodraethu** i “weithio tuag at sefydlu Corff Llywodraethiant Amgylcheddol, dyletswydd statudol a thargedau ar gyfer diogelu ac adfer bioamrywiaeth”.

Amgylchedd

Cyflawni Archwiliad Dwfn Bioamrywiaeth

31. Mae cyllideb wedi'i dyrannu i gefnogi'r gwaith o weithredu ar argymhellion yr archwiliad dwfn a helpu i gyflawni'r targed 30x30, sy'n gosod y sylfeini ar gyfer uchelgais Cymru i atal colli bioamrywiaeth a'i wrthdroi. Rydym yn cymryd camau cydgysylltiedig a arweinir gan dystiolaeth i ehangu a gwella ardaloedd gwarchodedig, a ategir gan fuddsoddiad parhaus a chydweithio cadarn ar lefel genedlaethol. Yn ogystal â diogelu natur, mae'r dull hwn o weithredu yn dod â manteision hirdymor o ran yr hinsawdd, yr economi a llesiant, sy'n sicrhau bod pob punt a fuddsoddir yn strategol ac yn cael effaith sylweddol.

32. Rydym yn ymrwymedig i ehangu ac atgyfnerthu rhwydwaith Cymru o ardaloedd gwarchodedig er mwyn cynrychioli cynefinoedd a rhywogaethau allweddol yn well. Mae Fframwaith 30x30 i Gymru yn nodi meini prawf clir ar gyfer Ardaloedd Gwarchodedig a Mesurau Cadwraeth Effeithiol Eraill ar sail Ardal, sy'n cyd-fynd â chanllawiau'r Undeb Rhyngwladol dros Gadwraeth Natur (IUCN) er mwyn sicrhau bod yr ardaloedd hyn yn cyfrannu at rhwydwaith ecolegol gwydn a chydgysylltiedig.

33. Er mwyn cefnogi'r uchelgais hon, caiff cyllid wedi'i dargedu ei gyfeirio at y gwaith o nodi a datblygu mesurau cadwraeth effeithiol eraill ar sail ardal a'u rheoli yn yr hirdymor. Mae hyn yn cynnwys buddsoddi mewn dull piblinell sy'n ei gwneud yn bosibl i ddarpar safleoedd gael cymorth ac adnoddau i fodloni'r meini prawf llawn i gael eu cydnabod.

34. Mae £500K yn parhau i fod ar gael er mwyn cefnogi'r gwaith o brif ffrydio bioamrywiaeth. Mae camau gweithredu allweddol yn cynnwys parhau i gyflwyno rhaglenni meithrin gallu, megis hyfforddiant Nabod Natur sydd wedi cael ei ddiweddaru, a chyflawni rhwymedigaethau o dan Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016. Caiff gweithgarwch ymgysylltu mewnol a chyhoeddus ei wella drwy ddigwyddiadau megis Cynhadledd Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru (Hydref 2025). Bydd prosiectau megis cynllun peilot Gwastadeddau Gwent yn cryfhau arweiniad ar fioamrywiaeth er mwyn sicrhau bod llai o dresmasu ar safleoedd gwarchodedig gan waith datblygu. Bydd cydweithio â Thrysorlys Cymru o dan Gynllun Gwella'r Gyllideb yn ymgorffori ystyriaethau o ran bioamrywiaeth ymhellach mewn prosesau gwneud penderfyniadau ariannol.

Cynllun Gweithredu Adfer Natur a Datblygu targedau cyfreithiol rwymol ar gyfer Bioamrywiaeth

35. Bydd y buddsoddiad hwn yn parhau i gyfrannu'n uniongyrchol at gyflawni blaenoriaethau a chamau gweithredu allweddol a nodir yn ein Cynllun Gweithredu Adfer Natur (https://www.llyw.cymru/cynllun-gweithredu-adfer-natur) sy'n ymwneud â diogelu ein cynefinoedd a'n rhywogaethau o'r pwysigrwydd mwyaf a chreu rhwydweithiau ecolegol cydnerth.

36. Bydd y Rhwydwaith Safleoedd Cenedlaethol yn cael budd o gyllid drwy'r Rhaglen Rhwydweithiau Natur a fydd yn parhau i gael ei chyflwyno yn 2026/27 gan helpu i gyflawni ein targed 30x30. Mae'n allweddol i wella cyflwr a chysylltedd ein safleoedd gwarchodedig ar y tir ac ar y môr, gan greu rhwydweithiau ecolegol cydnerth a fydd yn galluogi'r cynefinoedd a'r rhywogaethau sy'n wynebu'r perygl mwyaf i ffynnu. Bydd hefyd yn helpu i gynnig profiad o fyd natur ble bynnag y mae pobl yn byw drwy ymgysylltu â chymunedau lleol gan ddod â manteision o ran ein hiechyd a'n llesiant yn ogystal â'n hamgylchedd. Bydd trefniadau monitro a gwerthuso cadarn yn rhan annatod o'r Rhaglen Rhwydweithiau Natur.

37. Caiff targedau cyfreithiol rwymol ar gyfer bioamrywiaeth eu datblygu os caiff Bil yr Amgylchedd (Llywodraethiant, Egwyddorion a Thargedau Bioamrywiaeth) ei basio gan y Senedd. Mae Asesiad Effaith Rheoleiddiol wedi'i ddatblygu i ategu'r Bil. Mae'r asesiad hwn yn darparu costiadau amcangyfrifedig cychwynnol a fydd yn cwmpasu'r targedau statudol newydd. Ni ddisgwylir effaith ariannol lawn y targedau hyn tan ar ôl i'r Bil gael ei basio gan y Senedd, a fyddai'n debygol o olygu blwyddyn ariannol 2026-27. Caiff Asesiad Effaith Rheoleiddiol ychwanegol ei lunio ochr yn ochr â'r is-ddeddfwriaeth sydd ei hangen unwaith y bydd y targedau wedi'u datblygu.

Rhaglen Rhwydweithiau Natur

38. Bydd y dyraniad hwn yn ein galluogi i barhau i gyflwyno'r Rhaglen Rhwydweithiau Natur, gan weithio gyda thirfeddianwyr, partneriaid a rhanddeiliaid ac annog ymgysylltu â'r gymuned er mwyn rhoi mesurau ar waith a fydd yn mynd i'r afael â'r argyfwng natur a gwneud gwahaniaeth gwirioneddol i amgylchedd Cymru. Mae mwy na £54m wedi'i fuddsoddi hyd yma yn y Cynllun Rhwydweithiau Natur ers 2021.

Lleoedd Lleol ar gyfer Natur

39. Mae'r rhaglen Lleoedd Lleol ar gyfer Natur wedi bod yn cyflawni'n llwyddiannus ers iddi gael ei lansio bum mlynedd yn ôl. Crynhoir rhai uchafbwyntiau isod.

Tabl 1 – Prif Allbynnau Rhaglen Lleoedd Lleol ar gyfer Natur 2020-2025.

Prif Allbwn	Cyfansymiau 2020/21 - 2024/25
Mannau Gwyrdd a Grëwyd neu a wellwyd yn sylweddol	5,446
Dolydd ac ymylon ffordd sy'n cynnal bywyd gwyllt gydag arferion torri glaswellt newydd	1,422
Perllannau cymunedol a grëwyd	1,702
Prosiectau tyfu cymunedol	1,906
Gwirfoddolwyr a Gynhwyswyd	31,738
Coed a blannwyd (trefol, coetir trwchus bach, ymylon ffordd, parcdir)	650 o hectarau adroddadwy

40. Mae gwerth ac effaith y rhaglen wedi'u cydnabod drwy ddarparu lefel sylweddol o fuddsoddiad parhaus yn 2026/27 gyda refeniw gwerth £2.5m a chyfalaf gwerth £12.5m yn cael eu dyrannu i'r cynlluniau eleni. Bydd y lefel hon o gyllid yn ein galluogi i barhau â'r gwaith cadarnhaol sy'n cael ei wneud ar lawr gwlad drwy gefnogi prosiectau natur lleol.

41. Mae gwerthusiad o'r rhaglen wrthi'n cael ei gynnal a bydd yn edrych ar effaith gymdeithasol y cynlluniau dros y pum mlynedd diwethaf. Cyhoeddwyd adroddiad interim ym mis Mehefin 2025 a disgwylir i adroddiad terfynol gael ei gyhoeddi ym mis Tachwedd 2025.

Y Rhaglen Weithredu Genedlaethol ar Fawndiroedd

42. Ers 2020, mae'r **Rhaglen Weithredu Genedlaethol ar Fawndiroedd** wedi adfer mwy na 3,600 hectar o fawndir ac wedi gwella'r cynefin ar draws 8,000 hectar arall. Amcangyfrifir bod hyn wedi diogelu 2.2 miliwn o dunelli o garbon wedi'i storio ac wedi lleihau allyriadau blynyddol o'r cynefin hollbwysig hwn.

43. Mae adfer mawndir yn cynnwys atgyweirio'r lefel trwythiad; gan ddod â hi yn nes at yr wyneb am ran helaeth o'r flwyddyn. Mae arwyddion cynnar yn dangos sut mae

mawndiroedd wedi'u hailwlychu yn helpu i atal a lleihau effeithiau tanau gwyllt: **Cyfoeth Naturiol Cymru / Arwyddion bod mawndir gwlyb wedi cyfyngu llediad tanau gwyllt!**

44. Mae'r Rhaglen ar gyfer 2026/27 yn ceisio cynnal ei adnoddau a'i allu i gyflawni gyda buddsoddiad gwerth mwy na £5m er mwyn helpu i roi argymhellion yr Archwiliad Dwfn Bioamrywiaeth ar waith.

Natur am Byth

45. Natur am Byth yw rhaglen adfer rhywogaethau flaenllaw Cymru, sydd ar waith rhwng 2023 a 2027 dan arweiniad Cyfoeth Naturiol Cymru mewn partneriaeth â naw elusen amgylcheddol. Bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i ddarparu arian cyfatebol gwerth £200,000 y flwyddyn i gefnogi'r gwaith o gyflwyno'r rhaglen.

46. Mae'r buddsoddiad wedi helpu i gefnogi 11 o brosiectau sy'n seiliedig ar le ledled Cymru, gan dargedu 67 o rywogaethau sydd dan fygythiad. Mae'r rhaglen wedi creu 20 o swyddi a chynlluniau i hyfforddeion, yn ogystal â chynnal gweithgareddau ymgysylltu â'r gymuned, cyflwyno mentrau gwyddoniaeth i ddinasyddion ac adfer cynefin.

Rhaglenni monitro ar gyfer bioamrywiaeth

47. Mae gweithgarwch monitro effeithiol a fforddiadwy a thystiolaeth yn hanfodol i olrhain ein cynnydd tuag at darged 30x30 a'n huchelgais natur-bositif tymor hwy.

48. Cynhelir gwahanol raglenni monitro bioamrywiaeth gyda chymorth uniongyrchol gan, neu ar ran, Llywodraeth Cymru, sy'n ein galluogi i adrodd ar statws bioamrywiaeth yng Nghymru e.e. drwy'r Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol a gynhyrchir gan Cyfoeth Naturiol Cymru, y disgwylir iddo gael ei gyhoeddi ym mis Rhagfyr 2026. Mae elfennau allweddol o'n fframwaith monitro bioamrywiaeth presennol yn cynnwys Rhaglen Monitro a Modelu Materion Gwledig a'r Amgylchedd, system Arsylwi'r Ddaear Cymru Fyw, monitro rhywogaethau dangosol allweddol drwy raglenni goruchwyliaeth y Cyd-bwyllgor Cadwraeth Natur/rhaglenni goruchwyliaeth dinasyddion a arweinir gan wyddoniaeth a'r rhaglen Monitro Safonau Cyffredin a ddarperir gan Cyfoeth Naturiol Cymru ar gyfer safleoedd gwarchodedig.

49. Rydym yn cydweithio ledled y DU i ddatblygu fframwaith monitro cadarn, wedi'i ategu gan ddangosyddion clir er mwyn olrhain cynnydd a llywio camau gweithredu tuag at darged 30x30. Elfen allweddol o'r gwaith hwn yw datblygu a gweithredu'r dangosydd Effeithiolrwydd Rheoli Ardaloedd Gwarchodedig a Chadwraeth (MEPCA) y cydnabyddir ei fod yn adnodd hollbwysig ar gyfer asesu pa mor dda y mae ardaloedd gwarchodedig a chadwraeth yn cyflawni dros fioamrywiaeth.

50. Er mwyn cefnogi hyn, rydym yn darparu cyllid ar gyfer datblygu a chyflwyno MEPCA yng Nghymru. Bydd MEPCA hefyd yn cyfrannu at gyfres newydd o ystadegau swyddogol sy'n cwmpasu'r DU gyfan, gan helpu i sicrhau dulliau adrodd cyson a thryloyw ar ganlyniadau bioamrywiaeth ym mhob un o bedair gwlad y DU.

51. Fel rhan o'r ymdrech ehangach hon, byddwn hefyd yn cynnal gwerthusiadau o swyddogaethau'r Canolfannau Cofnodion Amgylcheddol Lleol a'r Rhaglen Rhwydweithiau Natur, er mwyn sicrhau eu bod yn parhau i gefnogi gweithgarwch monitro a chyflawni bioamrywiaeth effeithiol.

Datblygu dull o ymdrin â buddsoddiad preifat ar gyfer natur

52. Mae Llywodraeth Cymru yn datblygu dull newydd o ymdrin â chyllid cynaliadwy ar gyfer adfer byd natur. Bwriedir i'r dull hwn gynyddu ac amrywio'r cyllid sydd ar gael er mwyn inni allu mynd i'r afael â'r argyfwng natur a'r pwysau sy'n ysgogi colli bioamrywiaeth yn effeithiol – gan gynnwys newid hinsawdd, llygredd a rheoli adnoddau naturiol mewn ffordd anghynaliadwy.

53. Gallai marchnadoedd ar gyfer natur a'r gwasanaethau amgylcheddol y mae natur yn eu darparu fanteisio ar alluoedd ac adnoddau'r sector cyhoeddus i ddefnyddio cyfalaf yn effeithlon ac annog yr arloesi sydd ei angen. Ond mae'n rhaid i farchnadoedd amgylcheddol fod wedi'u cynllunio'n dda a chael eu rheoli'n effeithiol er mwyn atal ‘gwyrddgalchu’ a sicrhau eu bod yn meddu ar lefel uchel o uniondeb, yn sicrhau gwelliannau amgylcheddol gwirioneddol ac yn ymgysylltu â chymunedau lleol a dod â manteision iddynt.

54. Mae meithrin ein gallu yng Nghymru i ymgysylltu â buddsoddiad preifat yn allweddol i ddenu cyllid ychwanegol ar gyfer natur. I'r perwyl hwn, rydym yn parhau i ariannu dwy rôl yng Nghronfa Forol Cymru ac Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog (Y Bannau). Bydd y rolau hyn yn helpu i fanteisio i'r eithaf ar gyllid ar gyfer adfer natur drwy archwilio marchnadoedd gwasanaethau ecosystemau uniondeb uchel a'u rhoi ar waith a rhannu'r wybodaeth hon â'n hawdurdodau parc cenedlaethol eraill.

55. Nod Cronfa Forol Cymru yw buddsoddi mewn rhaglenni a phrosiectau sy'n galluogi, yn cynnal ac yn gwella gwydnwch ecosystemau morol ac arfordirol yn yr hirdymor, gan hwyluso'r gwaith o sicrhau manteision ehangach i unigolion, cymunedau a busnesau. Y bwriad yw sicrhau y bydd y Gronfa ar agor i dderbyn rhoddion ar ddechrau 2026.

Cyflawni'r strategaeth economi gylchol, Mwy nag Ailgylchu, gan gynnwys datblygu a chyflwyno Cynllun Dychwelyd Ernes i Gymru

56. Bydd y cyllid yn parhau i lywio'r broses o roi strategaeth economi gylchol Cymru ar waith, sydd eisoes wedi helpu'r wlad i sicrhau cyfraddau ailgylchu sy'n arwain y byd, sydd bellach yn yr ail safle yn fyd-eang. Mae hyn yn cynnwys darparu cymorth drwy'r Gronfa Economi Gylchol, gan alluogi Awdurdodau Lleol i wella gwasanaethau ailgylchu a datgarboneiddio ac ehangu cyfleusterau ailddefnyddio ac atgyweirio. Mae hefyd yn helpu busnesau i newid i arferion mwy cynaliadwy, megis ymgorffori deunyddiau wedi'u hailgylchu yn eu prosesau.

57. At hynny, mae'r cyllid yn ategu'r gwaith o gyflwyno diwygiadau polisi allweddol gan gynnwys y cynllun Cyfrifoldeb Cynhyrchwyr Estynedig ar gyfer pecynwaith, y Rheoliadau Ailgylchu yn y Gweithle, y gwaith o ddatblygu'r Cynllun Dychwelyd Ernes i Gymru a system olrhain gwastraff ddigidol.

58. Mae Llywodraeth Cymru yn ariannu'r Cynllun Dychwelyd Ernes o gyllidebau rhaglenni presennol ac mae wedi cyflymu'r broses o'i roi ar waith er mwyn cyd-fynd â gweddill y DU, gan sicrhau'r gallu i ryngweithredu rhwng deunyddiau cyffredin. Mae'r dull hwn o weithredu yn cefnogi'r gwaith o gyflwyno trefniadau ailddefnyddio ac yn sicrhau bod y cynllun yn addas at y dyfodol er mwyn sicrhau manteision hirdymor i Gymru.

Rheoli Ardaloedd Morol Gwarchodedig, gan gynnwys diweddariad ar fframwaith rheoli a chynllun gweithredu'r rhwydwaith o Ardaloedd Morol Gwarchodedig a'r broses o'u rhoi ar waith

59. Yn 2025/26, dyfarnodd grant yr Ardaloedd Morol Gwarchodedig gyllid ar gyfer amrywiaeth o brosiectau i ddarparu tystiolaeth er mwyn gwella ein dealltwriaeth o'r pwysau sydd ar y rhwydwaith, a fydd yn helpu i flaenoriaethu camau rheoli allweddol yn y dyfodol. Roedd prosiectau eleni yn amrywio o fonitro aelodau o deulu'r morfil ym Mae Ceredigion, cadw gwyliadwriaeth ar ffliw adar ar Ynys Gwales a datblygu cynllun

gweithredu Cymru ar gyfer morfeydd heli. Mae cyllid hefyd wedi cefnogi prosiectau hollbwysig megis 'Biosecurity for Life', sy'n cyflawni cynllun rheoli a chamau gweithredu er mwyn sicrhau bod ein Hardaloedd Gwarchodaeth Arbennig ar gyfer adar yn parhau i fod yn rhydd rhag ysglyfaethwyr a chyllid i gefnogi'r gwaith o adfer cynefinoedd morwellt a morfeydd heli yn unol â'r ymrwymiad yn y Rhaglen Lywodraethu.

60. Er mwyn sicrhau bod y fframwaith rheoli Ardaloedd Morol Gwarchodedig yn addas at y dyfodol, mae Llywodraeth Cymru wedi comisiynu adolygiad o'r fframwaith sy'n cael ei gynnal ar hyn o bryd gan y Cyd-bwyllgor Cadwraeth Natur. Mae'r Cyd-bwyllgor Cadwraeth Natur wedi cysylltu â rhanddeiliaid â diddordeb er mwyn casglu safbwyntiau ar briodoldeb y fframwaith a'r egwyddorion rheoli sy'n llywio arferion gorau ar gyfer rheoli ein rhwydwaith o Ardaloedd Morol Gwarchodedig. Bydd y safbwyntiau hyn yn hanfodol am fod y fframwaith rheoli yn llywio ein cynllun grant a'r ffordd rydym yn ariannu prosiectau yng Nghymru.

Asesu'r rhwydwaith o Ardaloedd Morol Gwarchodedig a nodi bylchau ynddo, gan gynnwys gwelliannau i'r sail dystiolaeth er mwyn llywio'r broses o ddynodi Parthau Cadwraeth Morol eraill yn nyfroedd Cymru

61. Mae Llywodraeth Cymru yn ymrwymedig i'w rhaglen cwblhau'r rhwydwaith o Ardaloedd Morol Gwarchodedig; mae dynodiadau arfaethedig y Parthau Cadwraeth Morol yn elfen bwysig o hyn.

62. Mae swyddogion yn gweithio gyda Chyrff Cadwraeth Natur Statudol i ddatblygu'r sylfaen dystiolaeth ategol i lywio'r broses o ddynodi safleoedd arfaethedig. Fel rhan o'r broses hon, mae'n hanfodol bod y safleoedd arfaethedig yn cael eu hasesu'n fanwl er mwyn nodi eu heffeithiau economaidd-gymdeithasol posibl drwy gynnal Asesiad Effaith Rheoleiddiol.

63. Caiff iteriad cyntaf yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol ei gwblhau yn ystod tymor y Senedd hon a bydd yn ffurfio'r llinell sylfaen a fydd yn darparu ar gyfer mireinio'r asesiad ymhellach mewn iteriad pellach yn y dyfodol unwaith y daw'n amlwg beth fydd yr opsiynau polisi penodol. Bydd Llywodraeth Cymru hefyd yn adolygu lle y gall fod bylchau posibl mewn tystiolaeth yn y fersiwn hon o'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol ac yn nodi opsiynau i feithrin a gwella hyder. Bydd Llywodraeth Cymru hefyd yn cynnal

adolygiad mewnol o dystiolaeth sy'n ymwneud â chadwraeth er mwyn sicrhau bod ein hyder a'n dealltwriaeth o'r safleoedd arfaethedig yn foddhaol.

Cyllid ar gyfer cyflwyno cynllun wedi'i dargedu i gefnogi'r gwaith o adfer cynefinoedd morwellt a morfeydd heli ar hyd arfordir Cymru

64. Dyrannwyd cyllid yn 2025/26 er mwyn helpu'r Cynllun Gweithredu Morwellt Cenedlaethol i nodi bylchau mewn tystiolaeth a fydd yn ein galluogi i gefnogi gweithgarwch adfer morwellt wedi'i dargedu ar hyd arfordir Cymru. Dyrannwyd cyllid hefyd drwy gynllun grant rheoli Ardaloedd Morol Gwarchodedig er mwyn datblygu rhaglen adfer morfeydd heli a chynllun gweithredu ar gyfer morfeydd heli.

65. Mae Rhwydwaith Morwellt Cymru yn rhoi'r Cynllun Gweithredu Morwellt Cenedlaethol ar waith ac mae Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Gogledd Cymru yn arwain y gwaith o ddatblygu Rhwydwaith a Chynllun Gweithredu Morfeydd Heli Cymru.

66. Drwy'r ddau brosiect, mae'r ymrwymiad yn y Rhaglen Lywodraethu bellach wedi'i gwblhau.

Gwella ansawdd dŵr, gan gynnwys cymorth ar gyfer tasglu Gwella Ansawdd Afonydd Cymru er mwyn bwrw ymlaen â chamau gweithredu sy'n deillio o adroddiad Stantec

67. Mae ansawdd dŵr dan bwysau gan wahanol fygythiadau. Caiff prif achosion methiant o dan y Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr yng Nghymru eu priodoli i'r sector amaethyddiaeth, gweithgarwch mwyngloddio a chwarela (gan gynnwys llygredd o fwyngloddiau metel segur), y sector trafnidiaeth, llygredd trefol a gollyngiadau'r diwydiant dŵr. Mae angen i ddull gweithredu traws-sector integredig gael ei ddatblygu a'i roi ar waith ledled Cymru er mwyn sicrhau bod ansawdd dŵr yn cael ei wella yn yr hirdymor. Gan gydnabod y pwysau hyn, yn 2025-2026 gwnaethom roi grant cyfalaf gwerth £16 miliwn i Cyfoeth Naturiol Cymru a'r Awdurdod Adfer Safleoedd Mwyngloddio er mwyn gwella cydymffurfiaeth â Rheoliadau'r Amgylchedd Dŵr (Y Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr) (Cymru a Lloegr) 2017 a deddfwriaeth gysylltiedig a

fydd sicrhau gwelliannau i ansawdd dŵr. Mae'r gwaith hwn yn cwmpasu cynlluniau proffil uchel gan gynnwys y rhaglen adfer safleoedd mwyngloddio metel, sy'n cynnwys atal dymchweliadau, cynlluniau trin dŵr a dargyfeirio cyrsiau dŵr. Mae ymrwymiad tebyg wedi'i wneud ar gyfer 2026-27 er mwyn adeiladu ar y gwaith hollbwysig hwn ar ansawdd dŵr.

68. Ar ddiwedd 2023, cyhoeddodd y Tasglu Gwella Ansawdd Afonydd, sef partneriaeth rhwng Llywodraeth Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru, y diwydiant dŵr a rhanddeiliaid, yr Adroddiad Tystiolaeth ar Orlifoedd Storm yng Nghymru drwy **Ddatganiad Ysgrifenedig y Gweinidog**. Mae'r adroddiad yn darparu asesiad annibynnol o gostau a manteision gwahanol opsiynau polisi ar gyfer rheoleiddio gorlifoedd storm. Nid yw'n gwneud argymhellion ond yn hytrach mae'n nodi tystiolaeth gymharol ar ddulliau polisi o reoleiddio gorlifoedd storm.

69. Mae'r Adroddiad Tystiolaeth ar Orlifoedd Storm yng Nghymru yn ddarn pwysig o dystiolaeth a gomisiynwyd gan y Tasglu Gwella Ansawdd Afonydd, sef tasglu ar y cyd rhwng Llywodraeth Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru, cwmnïau dŵr yng Nghymru a rhanddeiliaid yn y diwydiant sy'n cynnig her annibynnol o safbwynt rhanddeiliaid a defnyddwyr. Yn ei benderfyniad terfynol ym mis Rhagfyr 2024, cytunodd Ofwat ar fuddsoddiad sylweddol, gan roi blaenoriaeth i'r gorlifoedd carthffosiaeth cyfun sy'n gwneud y niwed mwyaf i'r amgylchedd.

70. Mae sicrhau dŵr o ansawdd uchel yn flaenoriaeth allweddol i Lywodraeth Cymru a dim ond un o'r camau rydym yn eu cymryd i wella ansawdd dŵr ledled Cymru yw'r camau gweithredu mewn perthynas â gorlifoedd carthffosiaeth cyfun. Fel llywodraeth, rydym yn benderfynol o bennu polisi uchelgeisiol er mwyn sicrhau y caiff ein hamgylchedd dŵr ei ddiogelu ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Cydnabyddir hyn gan y swm o £16 miliwn sydd wedi'i neilltuo ar gyfer Cyfoeth Naturiol Cymru a'r Awdurdod Adfer Safleoedd Mwyngloddio yn y flwyddyn ariannol hon a buddsoddiad rhagamcanol o'r un swm yn 2026-27. Mae'r Rhaglen Gyfalaf Dŵr yn canolbwyntio ar nod Rheoliadau'r Amgylchedd Dŵr (y Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr) (Cymru a Lloegr) 2017 i leihau llygredd a gwella cyflwr ecosystemau dyfrol, hyrwyddo'r defnydd cynaliadwy o ddŵr a lleihau effeithiau llifogydd a chyfnodau o sychder. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi paratoi rhaglen waith amlflwydd hyblyg y bwriedir iddi leihau nifer y cyrsiau dŵr sy'n methu â sicrhau statws ecolegol da ac rydym yn bwriadu darparu'r cyllid sydd ei angen ar Cyfoeth Naturiol Cymru i wneud gwaith y rhoddwyd blaenoriaeth iddo am y bydd yn cael yr effaith fwyaf.

Gweithredu'r Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol, gan gynnwys y nifer sy'n manteisio ar y Grant Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol a'r Gronfa Rheoli Perygl Llifogydd yn Naturiol

71. Mae'r Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol yn nodi sut y byddwn yn rheoli'r risg sy'n gysylltiedig â llifogydd ac erydu arfordirol dros y degawd nesaf gyda'r amcanion i flaenoriaethu buddsoddiad, gwella ein dealltwriaeth o risg, meithrin gwydnwch, atal mwy o bobl rhag cael eu hamlygu i risg ac ymateb i ddigwyddiadau.

72. Eleni, mae'r rhaglen Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol wedi parhau i ariannu'r gwaith o gwblhau'r cynllun mawr a arweinir gan Cyfoeth Naturiol Cymru yn Stryd Stephenson, Casnewydd, ynghyd â'r gwaith i ddatblygu cynlluniau llifogydd ar gyfer y dyfodol ym Mhwllheli, Port Talbot ac Aberteifi. At hynny, mae dros 230 o gynlluniau a arweinir gan awdurdodau lleol ledled Cymru wedi cael cymorth, gyda mwy na £14 miliwn yn cael ei fuddsoddi mewn cymysgedd o atebion peirianneg confensiynol a gwyrdd.

73. Gan edrych ymlaen i 2026/27, mae'r rhaglen yn parhau i arddel safbwynt cryf ac uchelgeisiol, gyda llif o gynlluniau cyfalaf arfaethedig gwerth mwy na £230 miliwn wrthi'n cael eu datblygu ar hyn o bryd. Mae'r cynlluniau hyn yn ffurfio portffolio amrywiol a chymhleth o ymyriadau perygl llifogydd. Disgwylir i'r gwaith o adeiladu rhai o'r cynlluniau hyn ddechrau eleni ac mae eraill yn mynd drwy gamau dylunio a chynllunio manwl. Mae hyn yn adlewyrchu ein hymrwymiad parhaus i ddatblygu atebion cadarn, hirdymor sy'n gwella'r gallu i wrthsefyll llifogydd ledled Cymru. Disgwylir i'r gwaith o adeiladu rhai o'r cynlluniau hyn ddechrau eleni ac mae eraill yn mynd drwy gamau dylunio a chynllunio manwl.

74. Mae ein Rhaglen Rheoli Risgiau Arfordirol bellach yn tynnu at ei therfyn. Mae'r Rhaglen wedi darparu buddsoddiad wedi'i dargedu gwerth £291m dros bum mlynedd ac erbyn iddi ddod i ben, bydd wedi ariannu 15 o gynlluniau ar hyd arfordir Cymru gyda bron i 14,000 o eiddo yn cael budd ohoni.

75. Ers 2020, rydym wedi darparu cyllid er mwyn helpu i ddatblygu'r rhaglen Rheoli Llifogydd yn Naturiol yng Nghymru a'i rhoi ar waith. Dechreuodd hyn gyda Chynllun Peilot Rheoli Llifogydd yn Naturiol, a ariannwyd drwy'r gyllideb ar gyfer llifogydd ac fe'i dilynwyd gan y Rhaglen Sbarduno ar gyfer Rheoli Llifogydd yn Naturiol, a gefnogwyd drwy'r Cynllun Buddsoddi mewn Busnesau Gwledig.

76. Gan adeiladu ar y gwaith ardderchog a oedd eisoes wedi'i wneud gan Awdurdodau Rheoli Risg, gwnaethom ddyrannu £2 filiwn ychwanegol ar gyfer 2025/26 drwy'r

gyllideb ar gyfer llifogydd sy'n cael ei chynnal yn 26-27. Bydd y cyllid hwn yn ei gwneud yn bosibl i Awdurdodau Rheoli Risg ehangu cynlluniau presennol a pharhau i ddysgu am fanteision ehangach Rheoli Llifogydd yn Naturiol. Nod y prosiectau hyn yw gwella'r amgylchedd naturiol ac, ar yr un pryd, leihau perygl llifogydd i eiddo.

77. Ar hyn o bryd, mae swyddogion yn gweithredu ar yr argymhellion yn adroddiad Comisiwn Seilwaith Cenedlaethol Cymru, Meithrin y Gallu i Wrthsefyll Llifogydd yng Nghymru erbyn 2050, sy'n dadlau'n gryf dros fabwysiadu dull seiliedig ar ddalgylchoedd o reoli perygl llifogydd, gan sicrhau bod byd natur a chymunedau wrth wraidd yr ymateb i berygl llifogydd.

Cymorth ar gyfer Asesydd Interim Diogelu'r Amgylchedd Cymru a'r gwaith o ddatblygu trefniadau llywodraethiant amgylcheddol mwy parhaol

78. Rwy'n ymrwymedig i weithio tuag at sefydlu corff llywodraethiant amgylcheddol i Gymru ac rwyf wedi dyrannu cyllid ychwanegol i gefnogi hyn.

79. Mae cyllideb Asesydd Interim Diogelu'r Amgylchedd Cymru, sef £120,000, wedi cynyddu i £165,000 yn sgil penodi dau Ddirprwy Asesydd Interim ac mae'n rhan o'r gyllideb ehangach ar gyfer llywodraethiant amgylcheddol.

Parciau Cenedlaethol

80. Mae'r gyllideb ddrafft yn cynnwys cynnydd mewn cyllid craidd ar gyfer pob un o'r tri Awdurdod Parc Cenedlaethol yng Nghymru. Mae Llywodraeth Cymru yn rhoi cyllid craidd statudol i bob Awdurdod Parc Cenedlaethol yn ogystal â chymorth dewisol i'n Tirweddau Cenedlaethol.

81. Bydd y cyllid yn gwneud yn bosibl i bob un o'n Tirweddau Dynodedig barhau â'i gwaith pwysig i fynd i'r afael â'r argyfwng natur a'r argyfwng hinsawdd, gan alluogi pobl i ymgysylltu â rhai o'n hardaloedd mwyaf prydferth.

82. Bydd dyraniad cyllidebol penodol yn 2026/27 yn parhau i gyflawni'r ymrwymiad yn y Rhaglen Lywodraethu i ddynodi Parc Cenedlaethol newydd yng Ngogledd-ddwyrain Cymru.

83. Bydd y cyllid hwn yn ei gwneud yn bosibl i Cyfoeth Naturiol Cymru, sef ein cynghorwyr statudol yn y maes hwn, gwblhau ei waith paratoi a chynghori, gan sicrhau, ar yr un

pryd, fod adnoddau digonol ar gael ar gyfer y gweithgareddau pontio a pharatoi angenrheidiol. Mae hyn yn cynnwys cyllid ar gyfer Tirwedd Genedlaethol Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy er mwyn meithrin gallu a gwydnwch tra bydd y gwaith dynodi yn mynd rhagddo.

Mynediad i gefn gwlad

84. Mae'r gyllideb ddrafft yn cynnwys cyllid ar gyfer amrywiaeth o weithgareddau sy'n galluogi ac yn hyrwyddo mynediad i gefn gwlad a mannau gwyrdd sy'n dod ag amrywiaeth o fanteision gan gynnwys hybu llesiant corfforol a meddyliol.

85. Mae hyn yn cynnwys parhau â'r cyllid ar gyfer Llwybr Arfordir Cymru ar gyfer ei gynnal a'i gadw, ei ddatblygu ymhellach a'i hyrwyddo.

86. Mae cyllid hefyd wedi'i ddyrannu i barhau â nifer o raglenni llwyddiannus, gan gynnwys cynlluniau poblogaidd y Grant Gwella Mynediad, y Faner Werdd a'r Gwasanaeth Cynghori ar Dir Cymunedol, yn ogystal â chyflawni cyfrifoldebau cyfreithiol Llywodraeth Cymru megis unrhyw achosion llys sy'n ymwneud â mynediad.

Newid Hinsawdd

Effaith polisïau arfaethedig Llywodraeth y DU ar ymdrechion Llywodraeth Cymru i gefnogi sero net

87. Rydym yn parhau i weithio'n agos gyda llywodraethau ledled y DU er mwyn cydweithio tuag at ein nod gyffredin o sero net erbyn 2050. Mae dros hanner allyriadau Cymru yn deillio o sectorau y mae'r polisïau ar eu cyfer wedi'u cadw'n ôl i raddau helaeth i Lywodraeth y DU. Rydym yn croesawu Cenhadaeth Ynni Glân Llywodraeth y DU am ei bod yn ceisio cyflymu cynnydd y DU tuag at ffynonellau glân o bŵer erbyn diwedd y degawd. Mae hyn yn cael effaith sylweddol ar allu Cymru i leihau ei hallyriadau oherwydd natur gydgysylltiedig y rhwydwaith ynni yn y DU. Rydym yn gweithio'n agos gyda Llywodraeth y DU i gysoni camau gweithredu i gyflymu'r gwaith o gyflwyno technolegau ynni adnewyddadwy.

Cyflawni'r polisïau a'r cynigion yng nghynllun Cymru Sero Net sy'n berthnasol i gylch gwaith y pwyllgor hwn

88. Ymdrinnir â chamau datgarboneiddio yn yr wyth prif sector allyriadau gan 123 o bolisïau a chynigion yn y fersiwn gyfredol o gynllun Cymru Sero Net (ar gyfer Cyllideb Garbon 2). Camau i ddatgarboneiddio a gymerir gan y sector ynni, y sector trafnidiaeth a'r sector cyhoeddus sydd fwyaf perthnasol i'r pwyllgor hwn. Mae'r gwaith o gyflawni'r camau gweithredu hyn yn y Sector Ynni a'r Sector Trafnidiaeth yn cael ei arwain gan Ysgrifenyddion eraill y Cabinet ac ni chaiff ei adlewyrchu yn fy nghyllideb.

89. Rydym yn parhau i gefnogi camau datgarboneiddio yn y sector cyhoeddus, yn unol â'n huchelgais i sicrhau bod y sector cyhoeddus cyfan yn sero net erbyn 2030. Unwaith eto yn 2026/27 byddwn yn buddsoddi mwy nag £21m mewn benthyciadau a grantiau er mwyn parhau i fuddsoddi mewn prosiectau effeithlonrwydd ynni ac ynni adnewyddadwy yn y sector cyhoeddus yng Nghymru. Mae'r prosiectau hyn yn helpu i sicrhau arbedion cost yn ogystal â lleihau allyriadau carbon.

Datblygu cynlluniau i gyflawni Cyllideb Garbon 3

90. Mae'r gyllideb yn cefnogi gwaith yn nhîm newid hinsawdd canolog Llywodraeth Cymru i ddatblygu'r cynllun ar gyfer Cyllideb Garbon 3. Mae hyn yn cynnwys gallu dadansoddol i ddeall ac archwilio cyngor manwl y Pwyllgor Newid Hinsawdd a'r adnoddau i weithio ym mhob rhan o Lywodraeth Cymru i ddatblygu polisïau a chynigion i gyflawni'r Gyllideb Garbon nesaf. Mae'r gyllideb hefyd yn cefnogi'r gwaith o

gyflawni ein strategaeth newid ymddygiad ac ymgysylltu ar gyfer mynd i'r afael â newid hinsawdd, sy'n cynnwys Wythnos Hinsawdd Cymru a'r Sgyrsiau cysylltiedig am yr Hinsawdd.

91. Cyhoeddais ddogfen drafod i gyd-fynd ag Wythnos Hinsawdd Cymru, gan ddefnyddio cyngor arbenigol gan y Pwyllgor Newid Hinsawdd, Grŵp Herio Cymru Sero Net 2035 ac eraill. Bydd gwybodaeth o drafodaeth ynghylch y papur hwn yn llywio ein cynllun lleihau allyriadau nesaf, y disgwylir iddo gael ei gyhoeddi yn 2026. Bydd y cynllun hwnnw'n arwain at ddewisiadau cyllidebol ar gyfer llywodraeth yn y dyfodol.

Camau addasu i'r hinsawdd a manylion dyraniadau penodol i gefnogi'r gwaith o gyflawni'r strategaeth addasu i'r hinsawdd newydd

92. Mae portffolios ym mhob rhan o'r llywodraeth yn ariannu eu camau gweithredu perthnasol a nodir yn y Strategaeth Addasu i'r Hinsawdd ar gyfer Cymru 2024 drwy eu dyraniadau cyllidebol eu hunain. Fodd bynnag, mae dyraniad cyllidebol hefyd ar gyfer gwneud gwaith i fynd i'r afael â materion trawsbynciol strategol mewn perthynas â risgiau ac effeithiau sy'n gysylltiedig â'r hinsawdd. Yn 2026/27 byddwn yn parhau i ganolbwyntio ar alluogi a grymuso cynnydd o ran addasu i'r hinsawdd drwy atgyfnerthu trefniadau monitro, rhoi Panel Arbenigol ar waith i ddefnyddio arbenigedd academaidd ac arbenigedd o'r sector i atgyfnerthu ein gallu i gyflawni yn erbyn y Strategaeth ymhellach, ac ymgysylltu â'r sector cyhoeddus ehangach ynghylch cyflawni mesurau addasu ac adrodd arnynt. Bydd cyllid hefyd yn talu am gyfraniad Cymru at Bwyllgor Addasu'r Pwyllgor Newid Hinsawdd.

Gweithredu'r Strategaeth Coetiroedd i Gymru ac argymhellion Archwiliad Dwfn i Goed a Phren 2021, gan gynnwys cyflawni'r Goedwig Genedlaethol a chynyddu'r gyfradd plannu coed

93. Bydd y gyllideb yn ariannu'r gwaith o ehangu Coedwig Genedlaethol Cymru ymhellach gan gynnwys drwy gymorth parhaus ar gyfer safleoedd sy'n awyddus i ymuno â'r Cynllun Statws, yn ogystal â dulliau newydd o gyflawni ar raddfa tirwedd a Llwybr y Goedwig Genedlaethol. Yn dilyn lansio'r Strategaeth Ddiwydiannol ar gyfer Pren yn Sioe Frenhinol Cymru, caiff cyllid ei ddefnyddio i fuddsoddi yn y sector gan gynnwys drwy gynllun buddsoddi cyfalaf a darpariaeth sgiliau. Caiff ei ddefnyddio hefyd i gefnogi ymyriadau i helpu i gynyddu ein cyfraddau plannu coed er mwyn cyflawni ein huchelgeisiau o ran sero net. Mae cymorth grant ar gyfer plannu coed a chreu coetir hefyd wedi'i gynnwys yn BEL Cymorth Amaethyddol fel rhan o ddarpariaeth y Cynllun Ffermio Cynaliadwy.

Cyfoeth Naturiol Cymru

Manylion dyraniadau cyllidebol ar gyfer Cyfoeth Naturiol Cymru

94. Bydd cynnydd chwyddiannol o 2.2% yn nyraniad cyllidebol refeniw Cyfoeth Naturiol Cymru ar gyfer 2026-27 o gymharu â'i gyllideb sylfaenol ar gyfer 2025-26 – a oedd yn cynnwys yr addasiadau i'r llinell sylfaen ar gyfer ei gyfraniadau Yswiriant Gwladol, dyfarniadau cyflog staff a chyllid i gefnogi buddsoddi mewn gwaith cynllunio a chydsynio seilwaith.

95. Mae dyraniad cyllidebol cyfalaf Cyfoeth Naturiol Cymru hefyd wedi'i gynnal ar lefelau 2025-26, a oedd yn cynnwys cyllid cyfalaf i gefnogi gwelliannau i seilwaith digidol Cyfoeth Naturiol Cymru ymhellach, gan adeiladu ar y gwelliannau a wnaed yn 2025-26.

Manylion unrhyw newidiadau i'r ffordd y darperir gwasanaethau neu i amserlenni prosiectau sy'n ymwneud â Cyfoeth Naturiol Cymru oherwydd y cyfyngiadau cyllidebol presennol.

96. Bydd y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith yn ymwybodol o Achos Cyfoeth Naturiol Cymru dros Newid yn 2024-25 er mwyn sicrhau arbedion a darparu ar gyfer ail-lunio'r sefydliad er mwyn iddo allu gweithredu'n effeithiol o fewn y cyllidebau sydd ar gael iddo. Mae'r broses hon bellach wedi dod i ben ac mae'r sefydliad bellach yn canolbwyntio ar ymgorffori'r newidiadau hyn wrth iddo roi blaenoriaeth i gyflawni ei ddyletswyddau craidd a'i gyfrifoldebau statudol.

Manylion unrhyw swyddogaethau, dyletswyddau neu gyfrifoldebau newydd rydych yn disgwyl i Cyfoeth Naturiol Cymru ymgymryd â nhw yn ystod cyfnod y gyllideb a'r cyllid sydd wedi'i ddyrannu at y dibenion hynny

97. Bydd Llywodraeth Cymru yn sicrhau bod Cyfoeth Naturiol Cymru yn cael cyllid cymesur fel y bo'n briodol ar gyfer unrhyw swyddogaethau, dyletswyddau neu gyfrifoldebau newydd a osodir arno yn ystod cyfnod y gyllideb hon drwy gyllid grant penodol o fewn y maes polisi priodol. Mae hyn yn cynnwys, er enghraifft, swyddogaeth a dyletswyddau i gefnogi'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy.

Cynnydd proses yr Achos dros Newid

98. Mae proses yr Achos dros Newid bellach wedi'i chwblhau gyda Cyfoeth Naturiol Cymru bellach yn canolbwyntio ar ymgorffori'r newidiadau hyn, yn y sefydliad, wrth iddo roi blaenoriaeth i gyflawni ei swyddogaeth graidd a'i ddyletswyddau statudol.

Y sefyllfa ddiweddaraf o ran atebolrwydd posibl Cyfoeth Naturiol Cymru i dalu treth a'i thalu i CThEF, a ariennir gan Lywodraeth Cymru, gan gynnwys:

99. Mater rhyngddo ef a CThEF yw atebolrwydd Cyfoeth Naturiol Cymru i dalu treth. Deellir bod CThEF yn dechrau ar gamau olaf ei ymchwiliad i ddiffyg cydymffurfiaeth hanesyddol Cyfoeth Naturiol Cymru â threfniadau IR35. Disgwylir i ganlyniad yr ymchwiliadau hyn gael ei gyhoeddi'n fuan.

Manylion y telerau ad-dalu y cytunwyd arnynt â Cyfoeth Naturiol Cymru a'r ffordd y bodlonodd Llywodraeth Cymru ei hun fod hyn yn fforddiadwy;

100. Ym mis Chwefror, cytunodd Cyfoeth Naturiol Cymru ar drefniadau lleihau'r gyllideb er mwyn adennill yr arian parod gweddilliol ac arian o'r ddarpariaeth gyllidebol a roddwyd gan Lywodraeth Cymru a oedd wedi galluogi taliad ar gyfrif i CThEF er mwyn atal llog rhag cronni.

101. Mae fy swyddogion yn parhau i weithio gyda Cyfoeth Naturiol Cymru i sicrhau bod y lleihad yn y gyllideb y cytunwyd arno yn fforddiadwy a rhoi'r sicrwydd gofynnol bod ei swyddogaeth graidd a'i ddyletswyddau statudol yn parhau i gael eu cyflawni o fewn cyllidebau sydd ar gael.

102. Bydd Cyfoeth Naturiol Cymru yn rhoi diweddariad llawn i'r Pwyllgor ar ei atebolrwydd i dalu treth unwaith y bydd CThEF wedi cwblhau ei waith, gan gynnwys symiau unrhyw setliad terfynol, y disgwylir iddynt gael eu cyhoeddi'n fuan, sy'n cynnwys sut mae'n bwriadu rheoli'r lleihad yn y gyllideb er mwyn cyfrif am y taliad ar gyfrif a'i adolygiad yn nodi gwersi a ddysgwyd.

Pa ddarpariaeth sydd wedi'i gwneud yng nghyllideb 2026-27 a chyllideb ddrafft 2027-28 ar gyfer unrhyw atebolrwyddau pellach yn y dyfodol.

103. Mae fy swyddogion yn parhau i weithio'n agos gyda Cyfoeth Naturiol Cymru ac maent wedi ceisio'r sicrwydd angenrheidiol na ddisgwylir unrhyw atebolrwyddau yn y dyfodol. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi mynd ati'n rhagweithiol i ddysgu o'r profiad hwn ac wedi cyflogi cynghorwyr treth allanol i gynnal adolygiad annibynnol o'i drefniadau newydd mewn perthynas â'r ffordd y mae'n rheoli contractwyr.

104. Mae'r trefniadau monitro a roddwyd ar waith, yn dilyn profiad IR35, wedi bod yn fuddiol i'r ddau sefydliad. Mae'r trefniadau hyn bellach wedi'u hymgorffori yn y trefniadau llywodraethu ac maent bellach yn cael eu hystyried yn arferion gwaith normal. Bydd fy swyddogion yn parhau i fonitro'r mater hwn yn ofalus er mewn lleihau'r risg y bydd achosion o'r fath yn codi yn y dyfodol.

Atodiad A – Dyraniadau yn ôl Maes Rhaglen Wariant, Cam Gweithredu a Llinell Wariant yn y Gyllideb (BEL)

Bydd yr adran hon yn rhoi dadansoddiad o'r dyraniadau yn ôl Maes Rhaglen Wariant, Cam Gweithredu a BEL.

Ansawdd yr Amgylchedd a'r Môr

Y Môr

Disgrifiad o'r BEL	Cyllideb Adnoddau £'000	Cyllideb Gyfalaf £'000
2875 – Môr	2,412	-
Gweithgaredd arfaethedig o dan y BEL		
Uchelgais Llywodraeth Cymru ar gyfer yr amgylchedd morol yw bod moroedd Cymru 'yn lân, yn iach, yn ddiogel, yn gynhyrchiol ac yn fiolegol amrywiol'. Caiff y gyllideb ei defnyddio i gyflawni blaenoriaethau'r Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Hinsawdd a Materion Gwledig ar gyfer y môr er mwyn helpu i gyflawni'r uchelgais hon, gan gynnwys yr ymrwymiad penodol yn y Rhaglen Lywodraethu mewn perthynas â gwaith adfer arfordirol. Bydd gwaith yn canolbwyntio ar gynllunio a thrwyddedu morol, bioamrywiaeth a datblygu polisi newid hinsawdd. Byddwn yn parhau i wella gwydnwch ecosystemau drwy broses ddynodi rhwydweithiau Ardaloedd Morol Gwarchodedig ac ymyriadau adfer wedi'u targedu gan gynnal ein hymrwymiadau i ennill Statws Amgylcheddol Da ar yr un pryd. Byddwn yn ymateb i dystiolaeth sy'n datblygu ynglŷn â chynefinoedd carbon glas a'u pwysigrwydd byd-eang fel rhan o'n prosesau gwneud penderfyniadau morol yn y dyfodol a'n cyfraniad at gyflawni Sero Net.		

Disgrifiad o'r BEL	Cyllideb Adnoddau £'000	Cyllideb Gyfalaf £'000
BEL 2230 – Llifogydd a Dŵr	3,569	33,499

Diben y BEL

Rhaglen Refeniw Arfaethedig

Mae Cyllideb Adnoddau FCERM i raddau helaeth yn ariannu Awdurdodau Rheoli Risg Cymru i gynnal gweithgareddau megis cynnal a chadw asedau, gwaith codi ymwybyddiaeth, mapio ymchwiliadau i lifogydd (adroddiadau Adran 19), rhybuddio a hysbysu a chostau staff.

Rhaglen Refeniw Dŵr

Fe'i defnyddir i gyflawni swyddogaethau statudol a rheoleiddiol mewn perthynas â dŵr a charthion, gan gynnwys gweithio gyda rhanddeiliaid ar yr adolygiad statudol o brisiau dŵr sy'n pennu biliau a thaliadau dŵr a buddsoddiad cwmnïau dŵr ar gyfer 2025-2030. Mae hefyd yn ariannu cymorth ar gyfer cyflawni ymrwymiadau'r Llywodraeth i atgyfnerthu'r gofynion ar gyfer defnyddio systemau draenio cynaliadwy sy'n darparu cynefin bywyd gwyllt a dechrau dynodi dyfroedd mewndirol Cymru ar gyfer hamdden, gan atgyfnerthu trefniadau monitro ansawdd dŵr. Mae hyn yn cynnwys ymchwil a threfniadau cydweithio gyda rheoleiddwyr a rhanddeiliaid a gweithredu diwygiadau i system reoleiddio'r diwydiant dŵr yng Nghymru yn dilyn adroddiad y Comisiwn Dŵr Annibynnol.

Rhaglen Gyfalaf Llifogydd

Mae cyllid cyfalaf yn cael ei ddefnyddio i ariannu gwaith paratoi achosion busnes a dylunio cyn y cam adeiladu yn ogystal ag i adeiladu cynlluniau rheoli perygl llifogydd ac arfordirol newydd. Caiff Cyfoeth Naturiol Cymru ei ariannu drwy Linell Wariant yn y Gyllideb Cyfoeth Naturiol Cymru.

Rhaglen Gyfalaf Dŵr

Nod Rheoliadau'r Amgylchedd Dŵr (y Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr) (Cymru a Lloegr) 2017 yw lleihau llygredd a gwella cyflwr ecosystemau dyfrol, hyrwyddo'r defnydd cynaliadwy o ddŵr a lleihau effeithiau llifogydd a chyfnodau o sychder.

Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi paratoi rhaglen waith amlflwydd hyblyg y bwriedir iddi leihau nifer y cyrsiau dŵr sy'n methu â sicrhau statws ecolegol da. Mae'r rhaglen waith hon yn cynnwys gwaith adfer ar gyfer mwyngloddiau metel segur er mwyn helpu i atal llygredd peryglus rhag cael ei ollwng i ddyfrffyrdd, ac amrywiaeth o waith cyfalaf i fynd i'r afael â'r ffactorau allweddol sy'n achosi methiannau ansawdd dŵr. Bydd Cyfoeth Naturiol Cymru yn blaenoriaethu'r gwaith yn ôl ble y caiff yr effaith fwyaf a lle y gellir ei gwblhau o fewn y flwyddyn ariannol hon.

Disgrifiad o'r BEL	Cyllideb Adnoddau £'000	Cyllideb Gyfalaf £'000
BEL 2232 – Sicrhau Diogelwch Tomenni Glo a Chronfeydd Dŵr	9,878	40,217
Diben y BEL		

Diogelwch Tomenni Glo

Mae'r BEL ar gyfer y Cynllun Grant Diogelwch Tomenni Glo i awdurdodau lleol wneud gwaith ar domenni, sydd wedi'i nodi mewn adroddiadau arolygiadau neu lle mae llithriad wedi digwydd. At hynny, rydym yn ymrwymedig i gam olaf y gwaith i adfer tomen lo Tylorstown a gwaith ar gronfeydd dŵr.

Mae'r cynllun grant yn darparu cyllid i Awdurdodau Lleol a Cyfoeth Naturiol Cymru er mwyn iddynt gwblhau gweithgareddau cynnal a chadw ar domenni glo cyhoeddus a phreifat er mwyn sicrhau eu bod yn parhau i fod mewn cyflwr lle mae'r risg o lithriad yn cael ei rheoli a'i lleihau. Mae enghreifftiau proffil uchel lle mae cyllideb flaenorol wedi'i defnyddio yn cynnwys gwaith adfer Tylorstown a Dyffryn Rhondda.

Yn ail, mae'r gyllideb yn cydnabod y costau gweithredu sy'n deillio o'r Ddeddf Tomenni Mwyngloddiau a Chwareli Nas Defnyddir (Cymru). . Mae cyllid hefyd wedi'i gynnwys ar gyfer parhau â gwaith yr Awdurdod Glo mewn perthynas â'r gyfundrefn arolygu.

Diogelwch Cronfeydd Dŵr

Mae diogelwch cronfeydd dŵr hefyd o'r pwys pennaf o ystyried y risgiau os na chânt eu cynnal a'u cadw a'r rhagolwg ar gyfer newidiadau i'r hinsawdd yng Nghymru yn y dyfodol. Mae hyn wedi'i adlewyrchu yn y dyraniadau cyllidebol gyda £4.9m yn cael ei darparu ar gyfer diogelwch cronfeydd dŵr.

Tir Natur Coedwigaeth

Disgrifiad o'r BEL	Cyllideb Adnoddau £'000	Cyllideb Gyfalaf £'000
BEL 2825 – Bioamrywiaeth a Thystiolaeth	11,071	11,500
BEL 2814 - Rheolaeth Amgylcheddol (Pwllperian) (Heb Fod yn Arian Parod)	38	-

Diben y BEL

Mae gweithredu o blaid bioamrywiaeth yn canolbwyntio ar gamau gweithredu i fynd i'r afael â'r argyfwng natur a chyflawni ymrwymiadau yn y Rhaglen Lywodraethu, gan gynnwys:

- Rhaglen Rhwydweithiau Natur – gwella cyflwr a chysylltedd ein rhwydwaith o safleoedd gwarchodedig (gwella mannau gwyrdd).
- Partneriaethau Natur Lleol – hyrwyddo cydgysylltu camau gweithredu a gaiff eu llywio'n lleol.
- Datblygu targedau cyfreithiol rwymol a systemau adrodd a monitro priodol drwy Fil blwyddyn pedwar.
- Ymgorffori bioamrywiaeth mewn prosesau gwneud penderfyniadau drwy'r tasglu bioamrywiaeth a dyletswydd adran 6.
- Adfer rhywogaethau gan gynnwys pryfed peillio ac iechyd gwenyn

Iechyd Planhigion a Diogelu'r Amgylchedd

Disgrifiad o'r BEL	Cyllideb Adnoddau £'000	Cyllideb Gyfalaf £'000
BEL 2802 – Diogelu a Rheoleiddio Planhigion a Bywyd Gwyllt	2,100	5,200

Diben y BEL

Mae'r llinell hon yn y gyllideb yn cefnogi amrywiaeth o waith ar iechyd planhigion, rheoli bywyd gwyllt a throseddau cefn gwlad a rheoliadau amgylcheddol.

Iechyd planhigion ac organeddau a addaswyd yn enetig
Cyllid ar gyfer gwaith i gynnal **Bioddiogelwch Cymru ar gyfer planhigion**, datblygu polisi ar gyfer **technolegau genetig newydd** a rheoleiddio **organeddau a addaswyd yn enetig.** Mae hyn yn cynnwys yr holl waith datblygu polisi ac unrhyw gostau sy'n gysylltiedig ag ymateb i

achosion nas cwmpesir gan ein cytundebau â Defra, Cyfoeth Naturiol Cymru, y Comisiwn Coedwigaeth ac APHA. Ariennir y rhan fwyaf o'r rhain drwy gytundeb â Defra.

Troseddau cefn gwlad a bywyd gwyllt a rheoli bywyd gwyllt
Cyllid i gefnogi **gwaith polisi ar droseddau cefn gwlad a bywyd gwyllt** gan gynnwys rheoliadau ynglŷn â hela, maglau, trapiau glud, rheoli moch gwyllt, trwyddedu/rheoleiddio unrhyw **weithgareddau i aflonyddu ar foch daear** a'u brochfeydd **neu ymyrryd â nhw** gan gynnwys cynnal profion TB ar foch daear. Mae hyn yn cynnwys cyllid ar gyfer y **swyddog troseddau bywyd gwyllt a chefn gwlad** a chyllid rhannol ar gyfer y **Cynllun Ymchwilio i Ddigwyddiadau Bywyd Gwyllt** yng Nghymru sy'n ymchwilio i achosion a amheuir o wenwyno bywyd gwyllt, anifeiliaid anwes a phryfed buddiol a ariennir yn rhannol gan ardoll ar blaladdwyr.

Rhywogaethau Goresgynnol Estron, Amrywogaethau Planhigion a Hadau, Plaladdwyr a Bioladdwyr, Asesiad o'r Effaith Amgylchedd (Amaethyddol)

Cyllid ar gyfer dileu **rhywogaethau goresgynnol estron** mewn ardaloedd penodol a gwaith polisi ar rywogaethau goresgynnol. Cyllid ar gyfer gwaith polisi ar **Amrywogaethau Planhigion a Hadau,** gan gynnwys cynnal y rhestrau cenedlaethol o hadau ac amrywogaethau planhigion, gan gynnwys unrhyw gostau tribiwnlys sy'n daladwy gan Gymru Cyllid ar gyfer gwaith polisi ar **reoleiddio plaladdwyr a bioladdwyr** lle mae'r gwaith gweithredol yn cael ei ariannu drwy Defra ac mae polisi'r Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch wedi'i ddatganoli ond nad yw cyllidebau wedi'u datganoli. Cyllid i gefnogi'r broses o roi rheoliadau'r Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol (Amaethyddiaeth) ar waith.

Mae'r llinell hon yn y gyllideb hefyd yn cefnogi'r **Rhaglen Weithredu Genedlaethol ar Fawndiroedd** sy'n darparu arweinyddiaeth gydgysylltiedig, genedlaethol drwy Cyfoeth Naturiol Cymru ar gyfer adfer mawndiroedd yn barhaus. Y nod yw adfer ecosystemau gweithredol a fydd, yn ei dro, yn diogelu bioamrywiaeth ac yn atafaelu carbon. Mae'r gyllideb hefyd yn cefnogi polisi ar **ddiogelu priddoedd amgylcheddol** gan gynnwys ein **tir amaethyddol gorau a mwyaf amlbwrpas.**

Disgrifiad o'r BEL	Cyllideb Adnoddau £'000	Cyllideb Gyfalaf £'000
BEL 2827 – Coedwigaeth	6,541	9,310
BEL 2827 – Coedwigaeth (Heb Fod yn Arian Parod)	83	-

Diben y BEL

Mae'r llinell hon yn y gyllideb yn ariannu amrywiaeth o weithgarwch er mwyn helpu i roi'r strategaeth Coetiroedd i Gymru ar waith.

Y Goedwig Genedlaethol

Cyllid ar gyfer Swyddogion Cyswllt Coetiroedd y Goedwig Genedlaethol yn Cyfoeth Naturiol Cymru er mwyn cefnogi'r gwaith o greu a gwella coetiroedd sy'n cyrraedd safonau'r Goedwig Genedlaethol a chreu coetiroedd coffa COVID-19.

Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth Trawsffiniol

Cyllid i gefnogi meysydd gwaith lle mae cydweithio trawsffiniol yn fuddiol: iechyd coed, y Cod Carbon Coetiroedd, ymchwil coedwigaeth, economeg coedwigaeth a Safon Coedwigaeth y DU. Mae Cymru yn cyfrannu 10% o gyfanswm y cyllid i'r Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth, gyda'r 90% o'r cyllid sy'n weddill yn cael ei rannu rhwng yr Alban a Lloegr.

Polisi coedwigaeth

Cyllid i gefnogi prosiectau er mwyn creu mwy o goetiroedd a pharhau â'r gwaith o ddatblygu polisi coedwigaeth.

Strategaeth ddiwydiannol ar gyfer pren

Cyllid i helpu i gyflawni 'Gwneud i Bren Weithio i Gymru', sef ein Strategaeth Ddiwydiannol ar gyfer Pren.

Cyllid Cyfoeth Naturiol Cymru

Cyllid i Cyfoeth Naturiol Cymru er mwyn cadarnhau bod cynlluniau creu coetir yn cyrraedd Safon Coedwigaeth y DU.

Adfer Coetir

Cyllid ar gyfer grantiau i adfer coetiroedd y mae clefydau coed wedi effeithio arnynt.

Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth Forest Research

Cyllid ar gyfer Forest Research, sef asiantaeth ymchwil y Comisiwn Coedwigaeth, er mwyn mapio coetir yng Nghymru, darparu gwasanaeth monitro a chadw gwyliadwriaeth ar iechyd coed a nodi clefydau coed a materion ymchwil allweddol ym maes rheoli coedwigoedd.

Disgrifiad o'r BEL	Cyllideb Adnoddau £'000	Cyllideb Gyfalaf £'000
BEL 2490 – Tirweddau Dynodedig a Mynediad i Gefn Gwlad	13,674	8,900

Diben y BEL

Tirweddau Dynodedig

Mae ein Tirweddau Dynodedig (Awdurdodau Parciau Cenedlaethol a Thirweddau Cenedlaethol) yn chwarae rôl hollbwysig o ran diogelu rhai o'n hardaloedd mwyaf gwerthfawr a phrydferth ac maent yn ymestyn dros 25 y cant o arwynebedd tir Cymru. Maent yn ysgogwyr allweddol ar gyfer nifer o flaenoriaethau Llywodraeth Cymru, gan gynnwys twristiaeth, bioamrywiaeth, datgarboneiddio, iechyd a llesiant, cymunedau cynaliadwy a'r Gymraeg.

Mae'r llinell hon yn y gyllideb yn darparu cyllid craidd i'r tri Awdurdod Parc Cenedlaethol a'r pum Tirwedd Genedlaethol. Mae hefyd yn darparu cyllid grant penodol i'r Awdurdodau Parciau Cenedlaethol a'r Tirweddau Cenedlaethol, yn ogystal â chyllid ar gyfer penodiadau cyhoeddus i Awdurdodau Parciau Cenedlaethol

Mae hefyd yn ariannu ffrydiau gwaith sy'n edrych ar Barc Cenedlaethol newydd yng Ngogledd-ddwyrain Cymru, gan gynnwys ar gyfer Cyfoeth Naturiol Cymru, sef ein cynghorwyr statudol yn y maes hwn.

Mynediad

Mae'r llinell hon yn y gyllideb hefyd yn darparu cyllid er mwyn cefnogi nifer o raglenni, gwasanaethau ac ymyriadau i gyflawni blaenoriaethau Llywodraeth Cymru a'r Prif Weinidog sy'n ymwneud â mynediad i'r cyhoedd a hamdden, mannau gwyrdd a rhandiroedd.

Ariennir cyfraniad Llywodraeth Cymru at gost y gwaith o gynnal a chadw Llwybr Arfordir Cymru a'i hyrwyddo drwy'r llinell hon yn y gyllideb, yn ogystal â chyfrifoldebau cysylltiedig eraill Llywodraeth Cymru megis unrhyw achosion llys sy'n ymwneud â mynediad.

Disgrifiad o'r BEL	Cyllideb Adnoddau £'000	Cyllideb Gyfalaf £'000
BEL 2195 – Cynllun Cymunedau y Dreth Gwarediadau Tirlenwi	510	-
Diben y BEL		
Mae'r llinell hon yn y gyllideb yn ariannu Cynllun Cymunedau y Dreth Gwarediadau Tirlenwi. Ym mis Ebrill 2018, cafodd y cyfrifoldeb am gasglu treth dirlenwi ei ddatganoli i Gymru, fel y nodir yn Neddf Gwarediadau Tirlenwi (Cymru) 2017. Mae adran 92 o'r Ddeddf yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i baratoi a chyhoeddi Cynllun Cymunedau y Dreth Gwarediadau Tirlenwi, a fydd yn darparu ar gyfer cyllid grant i gymunedau y mae gwarediadau tirlenwi neu weithgareddau mewn gorsafoedd trosglwyddo gwastraff yn effeithio arnynt.		

Disgrifiad o'r BEL	Cyllideb Adnoddau £'000	Cyllideb Gyfalaf £'000
BEL 2820 – Lleoedd Lleol ar gyfer Natur	2,703	12,564
Diben y BEL		

Mae'r llinell hon yn y gyllideb yn cyllido'r rhaglen Lleoedd Lleol ar gyfer Natur sy'n helpu cymunedau i greu natur ar garreg eu drws, yn arbennig mewn ardaloedd difreintiedig a chymunedau nad oes ganddynt fawr ddim mynediad at natur, os o gwbl. Dechreuodd y rhaglen yn 2020 ac mae'n cyflawni'r ymrwymiad yn y Rhaglen Lywodraethu bresennol, sef "Ehangu trefniadau i greu mannau gwyrdd neu eu gwella'n sylweddol".

Mae cyllid cyfalaf wedi'i ddirprwyo i dri Rheolwr Cynllun, Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru (CGGC), Cadw Cymru'n Daclus a Chronfa Treftadaeth y Loteri Genedlaethol sy'n cydweithio, gan redeg cynlluniau unigol;

- CGGC – mae 25 o Bartneriaethau Natur Lleol, a arweinir gan Awdurdodau Lleol a Pharciau Cenedlaethol yn cyflwyno prosiectau yn lleol.
- Cronfa Treftadaeth y Loteri Genedlaethol – Cynllun grant cyfalaf cystadleuol mynediad agored a gynhelir gan Gronfa Treftadaeth y Loteri Genedlaethol, drwy Femorandwm Cyd-ddealltwriaeth â'r Adran dros Ddiwylliant, y Cyfryngau a Chwaraeon.
- Cadw Cymru'n Daclus – Pecynnau cymunedol i greu gerddi i bryfed peillio a gerddi tyfu cymunedol gan gynnwys strwythurau o waith dyn.

Disgrifiad o'r BEL	Cyllideb Adnoddau £'000	Cyllideb Gyfalaf £'000
BEL 2190 – Effeithlonrwydd Adnoddau ac Economi Gylchol	36,515	37,653

Diben y BEL

Cyllido Partneriaid Cyflawni
Mae cyflawni'r gwaith ar economi gylchol yn dibynnu'n fawr ar y cymorth allanol a ddarperir gan wahanol Gyrff Cyflawni, sy'n darparu arbenigedd ac adnoddau hanfodol i gyflawni'r ystod eang o ymrwymiadau. Mae cryn dipyn o waith wedi'i wneud gyda WRAP a Phartneriaethau Lleol i gysoni adnoddau â blaenoriaethau'r Rhaglen Lywodraethu, gan gynnwys y Rhaglen Cyfrifoldeb Cynhyrchwyr Estynedig a'r Rhaglen Seilwaith Economi Gylchol – gan atgyfnerthu trefniadau Rheoli Rhaglenni a Phrosiectau a darparu cymorth i Awdurdodau Lleol er mwyn iddynt lunio achosion busnes cadarn dros fuddsoddi mewn seilwaith.

At hynny, mae'r gyllideb yn helpu partneriaid cyflawni megis Caffi Trwsio Cymru i sefydlu caffis trwsio ledled Cymru a Fareshare i drefnu bod bwyd a fyddai fel arall yn cael ei wastraffu o'r diwydiant bwyd a diod yn cael ei ailddosbarthu i gymunedau mewn angen ledled Cymru.

Mae hyn hefyd yn cynnwys cyllid i Cyfoeth Naturiol Cymru er mwyn iddo gefnogi'r gwaith o roi diwygiadau i reolau ailgylchu yn y gweithle, y Cyfrifoldeb Cynhyrchwyr Estynedig a'r Cynllun Dychwelyd Ernes ar waith drwy ddarparu cyngor manwl ar faterion technegol a gorfodi ac fel y rheoleiddiwr ar gyfer yr economi gylchol yng Nghymru. Cyfoeth Naturiol Cymru yw'r awdurdod arweiniol ar gyfer troseddau gwastraff ac olrhain gwastraff hefyd ac mae'n chwarae rôl allweddol mewn gwaith datgarboneiddio er mwyn mynd i'r afael ag allyriadau o safleoedd tirlenwi etifeddol.

Y Grant Rheoli Gwastraff Cynaliadwy
Cyllid i helpu Awdurdodau Lleol i lunio, datblygu a chyflawni gwelliannau strategol i'w dull o ymdrin â'r Economi Gylchol, symud i fyny'r hierarchaeth gwastraff a pharatoi ar gyfer y Cyfrifoldeb Cynhyrchwyr Estynedig.

Gwelliant wedi'i Dargedu mewn Cyfraddau Ailgylchu a Chynllunio Strategol
Cyllid i sicrhau gwelliant parhaus o ran perfformiad ac effeithlonrwydd gwasanaethau casglu ailgylchu a gwasanaethau ehangach, gan gynnwys atgyweirio ac ailddefnyddio. Gan ganolbwyntio'n benodol ar ddefnyddio'r dystiolaeth i gymryd camau i wella cyfraddau ailgylchu Cymru er mwyn cyflawni'r targed statudol gofynnol o 70% a pharatoi ar gyfer rhoi taliadau'r Cyfrifoldeb Cynhyrchwyr Estynedig ar waith ar sail effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd gwasanaethau.

Y Cyfrifoldeb Cynhyrchwyr Estynedig, y Cynllun Dychwelyd Ernes ac Ailgylchu yn y Gweithle
Dyrennir y cyllid hwn er mwyn cyflawni ymrwymiadau Llywodraeth Cymru i gyflwyno'r Cyfrifoldeb Cynhyrchwyr Estynedig, y Cynllun Dychwelyd Ernes a Diwygiadau i Reolau Ailgylchu yn y Gweithle. Mae'r ymrwymiadau hyn yn ymwneud â chyflwyno diwygiadau ym mhob rhan o'r economi gyfan a fydd yn sicrhau arbedion carbon sylweddol yn ogystal â bod yn hanfodol i wneud cynnydd pellach ym maes ailgylchu a symud i fyny'r hierarchaeth gwastraff.

Y Gronfa Economi Gylchol ar gyfer Busnesau

Mae'r cyllid yn cyflawni'r ymrwymiad allweddol yn *Mwy nag Ailgylchu* a *Cymru Sero Net* i helpu busnesau i addasu eu prosesau i fod yn fwy cylchol, er enghraifft drwy ddefnyddio cynnwys wedi'i ailgylchu mewn prosesau gweithgynhyrchu neu newid i ddeunyddiau mwy cynaliadwy ac mae'n dilyn y cynllun peilot llwyddiannus a gynhaliwyd dros y tair blynedd diwethaf.

Y Gronfa Economi Gylchol ar gyfer y Sector Cyhoeddus
Mae'r cyllid cyfalaf hwn wedi'i dargedu'n bennaf at Awdurdodau Lleol er mwyn rhoi camau gweithredu craidd yr Economi Gylchol ar waith a datblygu llif o brosiectau seilwaith economi gylchol sy'n cael eu datblygu ar y cyd ag Awdurdodau Lleol. Mae hyn yn cynnwys gwelliannau o ran perfformiad ailgylchu, cynyddu gweithgarwch atgyweirio ac ailddefnyddio, gwella'r gallu i wrthsefyll newid hinsawdd a datgarboneiddio gweithrediadau gwastraff ac ailgylchu yn unol â'r targed ar gyfer 2030.

Mae cyllid hefyd wedi'i ddyrannu er mwyn helpu Awdurdodau Lleol i barhau â'r broses o newid eu fflyd i gerbydau casglu Allyriadau Isel Iawn ar gyfer ailgylchu a gwastraff gweddilliol.

Staff Rhaglen
Staff a ariennir gan raglen sy'n hanfodol i gyflawni strategaeth Economi Gylchol Llywodraeth Cymru ac ymrwymiadau cyffredinol yn y Rhaglen Lywodraethu a Cymru Sero Net.

Nawdd Cyfoeth Naturiol Cymru a Diogelu'r Amgylchedd

Cyfoeth Naturiol Cymru

Disgrifiad o'r BEL	Cyllideb Adnoddau £'000	Cyllideb Gyfalaf £'000
BEL 2451 – Cyfoeth Naturiol Cymru	105,335 10,000 heb fod yn arian parod	27,806

Diben y BEL
Mae'r llinell hon yn y gyllideb yn darparu Cymorth Grant i Cyfoeth Naturiol Cymru er mwyn iddo gyflawni ei brif gyfrifoldebau gweithredol a rheoleiddiol. Cyfoeth Naturiol Cymru yw prif gynghorwr a rheoleiddiwr amgylcheddol Llywodraeth Cymru ac mae'n helpu i gyflawni amrywiaeth eang o flaenoriaethau ac ymrwymiadau gweinidogol, drwy gymryd camau i fynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd a'r argyfwng natur. Mae cyllid cyfalaf hefyd yn cael ei ddarparu i Cyfoeth Naturiol Cymru er mwyn cefnogi ei weithgareddau craidd a ariennir gan gyllid cyfalaf sy'n cynnwys gwaith datblygu cynlluniau (gan gynnwys datblygu achosion busnes), prosiectau mapio a modelu, costau staff, TGCh ar gyfer prosiectau sy'n ymwneud â llifogydd, llogi fflyd ceir/peiriannau a gwaith cynnal a chadw cyfalaf. Mae'r gyllideb hon yn cynnwys cyllid ar gyfer perygl llifogydd. Cyfansymiau heb fod yn arian parod £10m

Disgrifiad o’r BEL	Cyllideb Adnoddau £’000	Cyllideb Gyfalaf £’000
BEL 2817 – Diogelu’r Amgylchedd (Ymbelydredd ac Atal Llygredd gynt)	6,805	2,686
Diben y BEL		
Mae’r llinell hon yn y gyllideb yn cefnogi 43nsawd polisi a 43nsawd deddfwriaethol mewn perthynas ag 43nsawdd aer, cemegion, sŵn amgylcheddol, llygredd diwydiannol ac ymbelydredd/gwastraff ymbelydrol. Mae hyn yn cynnwys rhoi deddfwriaeth gysylltiedig ar waith yn ôl yr angen er mwyn cyflawni’r mesurau polisi hynny. Mae hefyd yn cwmpasu 43nsawd achosion am dorri’r gyfraith, gan gynnwys rhai costau cyfreithiol, sy’n gysylltiedig â llygredd diwydiannol ac 43nsawdd aer.		

Disgrifiad o'r BEL	Cyllideb Adnoddau £’000	Cyllideb Gyfalaf £’000
2812 – **Deddfwriaeth, Gweithredu, Llywodraethiant** a Chyfathrebu ym maes yr Amgylchedd	2,891	-
Gweithgaredd arfaethedig o dan y BEL		

Mae'r BEL yn sicrhau darpariaeth gyllidebol ar gyfer costau deddfwriaeth, costau llywodraethu a chostau cyfreithiol sy'n effeithio ar y prif grŵp gwariant amgylcheddol a rhaglenni cysylltiedig ac mae'n cynnwys y costau staffio rhaglen ar gyfer cyfreithiwr.

Mae'r BEL hefyd yn cefnogi ymrwymiad y Gweinidog i ddatblygu gweithgarwch rheoli adnoddau naturiol mewn ffordd gynaliadwy a rhoi Deddf yr Amgylchedd ar waith drwy nifer o gynlluniau cyflawni. Mae'n cefnogi swyddi staff sydd eu hangen i gynnal a rheoli'r cynlluniau a'r rhaglenni grant hyn. Mae hefyd yn helpu i gefnogi'r **rhaglen Eco-Ysgolion** ryngwladol ledled Cymru, ymrwymiad y Gweinidog i'r rhaglen plannu coed ac addysg newid hinsawdd a gynhelir gan yr **elusen Maint Cymru**.

Mae hefyd yn darparu ar gyfer gwaith paratoi ar gyfer y Corff Llywodraethiant Amgylcheddol newydd.

Mae'r gyllideb hon hefyd yn cefnogi gwaith i ymgorffori Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2017 a'r Polisi Adnoddau Naturiol.

Newid Hinsawdd

Gwasanaeth Ynni Llywodraeth Cymru

Disgrifiad o'r BEL	Cyllideb Refeniw £000	Cyllideb Gyfalaf £000

BEL 2809 – Gwasanaeth Ynni Llywodraeth Cymru	4,250	22,200
Diben y BEL		

BEL 2809 Gwasanaeth Ynni Llywodraeth Cymru – Diben y buddsoddiad hwn yw helpu cyrff cyhoeddus i gynnal prosiectau effeithlonrwydd ynni ac ynni adnewyddadwy. Mae hefyd yn helpu cymunedau i ddatblygu prosiectau ynni adnewyddadwy, lleihau eu costau ynni a buddsoddi mewn ffynonellau ynni adnewyddadwy. Mae hefyd yn cefnogi'r rhaglen Arloesi ar gyfer yr Hinsawdd (a elwid gynt yn fenter Byw'n Glyfar) sy'n ysgogi arloesi seiliedig ar leoedd ym maes datgarboneiddio cyn y farchnad).

Mae'r gyllideb hon hefyd yn darparu ar gyfer rhoi'r trywydd tuag at sero net ar gyfer y sector cyhoeddus ar waith a chyhoeddi'r adroddiad blynyddol a'r canllaw ar allyriadau carbon sector cyhoeddus Cymru.

Mae cyllid cyfalaf trafodiadau ariannol ychwanegol gwerth £10.2m hefyd wedi'i gynnwys uchod.

Camau i fynd i'r afael â newid hinsawdd

Disgrifiad o'r BEL	Cyllideb Refeniw £000	Cyllideb Gyfalaf £000
BEL 3771 – Gweithredu ar Newid Hinsawdd	3,867	-
Diben y BEL		

Addasu i'r Hinsawdd

- Cwblhau gwaith i ddeall y sefyllfa bresennol o ran parodrwydd ar gyfer risgiau sy'n gysylltiedig â'r hinsawdd ym mhob rhan o'r sector cyhoeddus a nodi unrhyw gyfyngiadau ar waith cynllunio ar gyfer addasu
- Ariannu gweithgarwch i fynd i'r afael â bylchau a chyfleoedd sy'n gysylltiedig ag addasu i newid hinsawdd yn y sector cyhoeddus ehangach

Rhaglen Ddatgarboneiddio

Cyllid i ddatblygu'r fersiwn nesaf o Gynllun Cyflawni Cymru Sero Net a fydd yn nodi sut rydym yn bwriadu cyflawni targedau ar gyfer lleihau allyriadau a'n Cyllideb Garbon. Mae hyn yn cynnwys tystiolaeth a gwaith dadansoddi i ddatblygu llwybrau datgarboneiddio; datblygu polisi a'i roi ar waith gan gynnwys Fframwaith Pontio Teg; a chyfraniad Cymru i ariannu'r Pwyllgor Newid Hinsawdd sy'n rhoi cyngor i Lywodraeth Cymru ar addasu a lliniaru. Mae'r gyllideb hefyd yn darparu ar gyfer costau staff, gwaith datblygu, hyfforddiant a theithio a chynhaliaeth.

Arloesi ym maes Datgarboneiddio / Byw'n Glyfar

Mae'n cynnwys cymorth technegol a dadansoddol ar gyfer datblygu atebion arloesol a system

gyfan i faterion seiliedig ar leoedd. Caiff y cyllid ei dargedu at seilwaith a thechnoleg aml-ffynhonnell ynni ac amlsectoraidd, prosesau a dulliau systemau sy'n cynnwys rhanddeiliaid allweddol cyhoeddus, preifat ac academaidd.

Cynllun Masnachu Allyriadau a Phrisio Carbon

Cyllid i roi rhwymedigaethau Llywodraeth Cymru ar waith fel rhan o Awdurdod Cynllun Masnachu Allyriadau'r DU. Mae'r cyllid hwn yn cynnwys costau ar gyfer cynnal a chadw a datblygu'r system TG, gwaith ymchwil a darpariaeth gyfieithu. Mae'r gyllideb hon hefyd yn darparu ar gyfer costau staff sy'n gysylltiedig ag ehangu a gwella Cynllun Masnachu Allyriadau'r DU. Os bydd cyllid yn caniatáu hynny, caiff gwaith ymchwil cynnar ei gomisiynu er mwyn deall ym mha sectorau y gallai signal prisio carbon fod yn ddefnyddiol i gyflawni ein targedau hirdymor ar gyfer lleihau carbon.

Rhaglen Newid Ymddygiad i Addasu i Newid Hinsawdd

Cyllid i gyflawni'r ymrwymiadau a wnaed yn Gweithredu ar Newid Hinsawdd – Strategaeth ar gyfer Ymgysylltu â'r Cyhoedd, gan gynnwys ymgysylltu â rhanddeiliaid a'r cyhoedd (drwy Wythnos Hinsawdd Cymru a gweithdai Sgyrsiau am yr Hinsawdd) er mwyn eu cynnwys yn y gwaith o lunio'r atebion polisi cywir, mewn ymchwil gymdeithasol i feithrin ein dealltwriaeth o'r rhwystrau y mae pobl yn eu hwynebu a'r cymhellion ar gyfer gwneud dewisiadau gwyrdd ac mewn gohebiaeth genedlaethol barhaus (ffocws digidol) a gwelliannau i hwb digidol gweithreduarhinsawdd.llyw.cymru er mwyn annog gweithredu ar newid hinsawdd.

Gweithredu Rhyngwladol ar Newid Hinsawdd

Aelodaeth o grwpiau sy'n cynrychioli gwladwriaethau a rhanbarthau is-genedlaethol, gan gynnwys Cynghrair Dan2, a fydd yn ei gwneud yn bosibl i lais Cymru gael ei glywed ar y llwyfan rhyngwladol, gan gynnwys yn COP.

Disgrifiad o'r BEL	Cyllideb Refeniw £000	Cyllideb Gyfalaf £000
BEL 2807 – Gweithredu ar Newid Hinsawdd	204	1,052-
Diben y BEL		

Mae cyfraniadau tuag at yr fuddsoddiad i gynorthwyo cyrff cyhoeddus i ymgymryd ag effeithlonrwydd ynni, ac agosrwydd prosiectau ynni adnewyddadwy

Atodiad B – Dadansoddiad manwl o ddyrannu Drafft Cyllideb 2026-27 ar lefel BEL

Mae'r tabl isod yn crynhoi'r addasiadau a wnaed i sailliniadau Cyllideb Terfynol 2025-26. Ar gyfer Adnoddau Ariannol (incwm) mae'r addasiadau'n ymwneud â dyrannu ailadroddus a wnaed yn ystod 2025-26 mewn perthynas â gwobr cyflog sector cyhoeddus a newidiadau mewn yswiriant cenedlaethol.

ADNODDAU			£'000					
Gweithred	**BEL No.**	**Llinell Wariant yn y Gyllideb**	**Cyllideb Derfynol 2025-26 Chwefror 2025**	**Addasiadau i'r Llinell Sylfaen 2026-27**	**2026-27 Llinell Sylfaen Ddiwygiedig**	**2026-27 Newidiadau Sylfaenol Wedi'u Diwygio**	**Cyllideb Ddrafft 2026-27 Hydref 2025**	**% newid**
Datblygu a gweithredu polisi a rhaglenni cyffredinol ar ddatblygu cynaliadwy a rheoli cyfoeth naturiol	2812	Deddfwriaeth, Gweithredu, Llywodraethiant a Chyfathrebu ym maes yr Amgylchedd	1,977	7	1,984	907	2,891	46%
Datblygu a gweithredu polisi a rhaglenni cyffredinol ar ddatblygu cynaliadwy a rheoli cyfoeth naturiol			**1,977**	**7**	**1,984**	**907**	**2,891**	**46%**
Datblygu a Gweithredu Polisi Newid Hinsawdd, Twf Gwyrdd a Diogelu'r Amgylchedd	2809	Gwasanaeth Ynni Llywodraeth Cymru	4,170	0	4,170	80	4,250	2%
	2807	Buddsoddi i Arbed - Twf Gwyrdd	200	0	200	4	204	2%
	2817	Diogelu'r Amgylchedd	6,722	16	6,738	67	6,805	1%
	3771	Gweithredu ar y Newid yn yr Hinsawdd	3,796	18	3,814	53	3,867	1%

Datblygu a Gweithredu Polisi Newid Hinsawdd, Twf Gwyrdd a Diogelu'r Amgylchedd			**14,888**	**34**	**14,922**	**204**	**15,126**	**1%**
Datblygu a gweithredu polisi a deddfwriaeth ynglŷn â'r perygl o lifogydd a'r perygl i'r arfordir, dŵr a charthion	2230	Rheoli Risg Llifogydd a Chyflenwi Polisi Gwastraff	6,481	(3,482)	2,999	570	3,569	19%
Datblygu a gweithredu polisi a deddfwriaeth ynglŷn â'r perygl o lifogydd a'r perygl i'r arfordir, dŵr a charthion			**6,481**	**(3,482)**	**2,999**	**570**	**3,569**	**19%**
Darparu polisïau gwarchod natur a choedwigaeth a gwella'r amgylchedd lleol	2195	Cynllun Cymunedau y Dreth Gwarediadau Tirlenwi	500	0	500	10	510	2%
	2825	Bioamrywiaeth a Thystiolaeth	11,520	5	11,525	(454)	11,071	(4%)
	2827	Coedwigaeth	6,436	0	6,436	105	6,541	2%
	2820	Lleoedd Lleol ar gyfer Natur	2,650	0	2,650	53	2,703	2%
Darparu polisïau gwarchod natur a choedwigaeth a gwella'r amgylchedd lleol			**21,106**	**5**	**21,111**	**(286)**	**20,825**	**(1%)**
Noddi a Rheoli Cyrff Gweithredu	2451	Cyfoeth Naturiol Cymru	100,324	3,163	103,487	1,848	105,335	2%
Noddi a Rheoli Cyrff Gweithredu			**100,324**	**3,163**	**103,487**	**1,848**	**105,335**	**2%**
Gwella Effeithlonrwydd Adnoddau a Chefnogi'r Newid i Economi Gylchol	2190	Effeithlonrwydd Adnoddau ac Economi Gylchol	35,800	48	35,848	667	36,515	2%

Gwella Effeithlonrwydd Adnoddau a Chefnogi'r Newid i Economi Gylchol			**35,800**	**48**	**35,848**	**667**	**36,515**	**2%**
Hyrwyddo a chefnogi tirweddau gwarchodedig, mynediad ehangach i fannau gwyrdd	2490	Tirweddau Dynodedig a Mynediad i Gefn Gwlad	13,051	325	13,376	298	13,674	2%
Hyrwyddo a chefnogi tirweddau gwarchodedig, mynediad ehangach i fannau gwyrdd			**13,051**	**325**	**13,376**	**298**	**13,674**	**2%**
Sicrhau Diogelwch Tomenni Glo a Chronfeydd Dŵr	2232	Sicrhau Diogelwch Tomenni Glo a Chronfeydd Dŵr	5,836	(1,958)	3,878	6,000	9,878	155%
Sicrhau Diogelwch Tomenni Glo a Chronfeydd Dŵr			**5,836**	**(1,958)**	**3,878**	**6,000**	**9,878**	**155%**
Adfer, Cynnal a Gwella'r Amgylchedd Morol	2875	Polisi Morol, Tystiolaeth ac Ariannu	2,361	3	2,364	48	2,412	2%
Adfer, Cynnal a Gwella'r Amgylchedd Morol			**2,361**	**3**	**2,364**	**48**	**2,412**	**2%**
Yr Amgylchedd a Rheoli Bywyd Gwyllt	2802	Diogelu Planhigion a Bywyd Gwyllt, Mawndiroedd a Rheoleiddio	1,407	11	1,418	682	2,100	48%
Yr Amgylchedd a Rheoli Bywyd Gwyllt			**1,407**	**11**	**1,418**	**682**	**2,100**	**48%**
NEWID HINSAWDD A MATERION GWLEDIG			**203,231**	**(1,844)**	**201,387**	**10,938**	**212,325**	**5%**

CYFALAF			£'000					
Gweithred	**BEL No.**	**Llinell Wariant yn y Gyllideb**	**Cyllideb Derfynol 2025-26 Chwefror 2025**	**Addasiadau i'r Llinell Sylfaen 2026-27**	**2026-27 Llinell Sylfaen Ddiwygiedig**	**2026-27 Newidiadau Sylfaenol Wedi'u Diwygio**	**Cyllideb Ddrafft 2026-27 Hydref 2025**	**% newid**
Datblygu a Gweithredu Polisi Newid Hinsawdd, Twf Gwyrdd a Diogelu'r Amgylchedd	2809	Gwasanaeth Ynni Llywodraeth Cymru	12,000	0	12,000	0	12,000	0%
	2807	Buddsoddi i Arbed - Twf Gwyrdd	1,052	0	1,052	0	1,052	0%
	2817	Diogelu'r Amgylchedd	2,686	0	2,686	0	2,686	0%
Datblygu a Gweithredu Polisi Newid Hinsawdd, Twf Gwyrdd a Diogelu'r Amgylchedd			**15,738**	**0**	**15,738**	**0**	**15,738**	**0%**
Datblygu a gweithredu polisi a deddfwriaeth ynglŷn â'r perygl o lifogydd a'r perygl i'r arfordir, dŵr a charthion	2230	Rheoli Risg Llifogydd a Chyflenwi Polisi Gwastraff	31,521	(1,500)	30,021	3,478	33,499	12%
Datblygu a gweithredu polisi a deddfwriaeth ynglŷn â'r perygl o lifogydd a'r perygl i'r arfordir, dŵr a charthion			**31,521**	**(1,500)**	**30,021**	**3,478**	**33,499**	**12%**

Tudalen pecyn 71

Darparu polisïau gwarchod natur a choedwigaeth a gwella'r amgylchedd lleol	2825	Bioamrywiaeth a Thystiolaeth	12,500	0	12,500	(1,000)	11,500	(8%)
	2827	Coedwigaeth	9,310	0	9,310	0	9,310	0%
	2820	Lleoedd Lleol ar gyfer Natur	12,564	0	12,564	0	12,564	0%
Darparu polisïau gwarchod natur a choedwigaeth a gwella'r amgylchedd lleol			**34,374**	**0**	**34,374**	**(1,000)**	**33,374**	**(3%)**
Yr Amgylchedd a Rheoli Bywyd Gwyllt	2802	Diogelu Planhigion a Bywyd Gwyllt, Mawndiroedd a Rheoleiddio	0	0	0	5,200	5,200	100%
Yr Amgylchedd a Rheoli Bywyd Gwyllt			**0**	**0**	**0**	**5,200**	**5,200**	
Noddi a Rheoli Cyrff Gweithredu	2451	Cyfoeth Naturiol Cymru	27,806	0	27,806	0	27,806	0%

Noddi a Rheoli Cyrff Gweithredu			**27,806**	**0**	**27,806**	**0**	**27,806**	
Gwella Effeithlonrwydd Adnoddau a Chefnogi'r Newid i Economi Gylchol	2190	Effeithlonrwydd Adnoddau ac Economi Gylchol	41,853	0	41,853	(4,200)	37,653	(10%)
Gwella Effeithlonrwydd Adnoddau a Chefnogi'r Newid i Economi Gylchol			**41,853**	**0**	**41,853**	**(4,200)**	**37,653**	**(10%)**
Hyrwyddo a chefnogi tirweddau gwarchodedig, mynediad ehangach i fannau gwyrdd	2490	Tirweddau Dynodedig a Mynediad i Gefn Gwlad	8,900	0	8,900	0	8,900	0%
Hyrwyddo a chefnogi tirweddau gwarchodedig, mynediad ehangach i fannau gwyrdd			**8,900**	**0**	**8,900**	**0**	**8,900**	**0%**
Diogelwch Tomenni Glo a Chronfeydd Dŵr	2232	Sicrhau Diogelwch Tomenni Glo a Chronfeydd Dŵr	38,217	(23,000)	15,217	25,000	40,217	164%
Diogelwch Tomenni Glo a Chronfeydd Dŵr			**38,217**	**(23,000)**	**15,217**	**25,000**	**40,217**	**164%**

Tudalen y pecyn 70

CYFALAF	**198,409**	**(24,500)**	**173,909**	**28,478**	**202,387**	**16%**

CYFALAF FT			£'000					
Action	**BEL No.**	**BEL Description**	**Plans as per 2025-26 Final Budget February 2025**	**Baseline Changes for 2026-27**	**2026-27 Revised Baseline**	**2026-27 Revised Baseline Changes**	**2026-27 Draft Budget October 2025**	**% Change**
Datblygu a Gweithredu Polisi Newid Hinsawdd, Twf Gwyrdd a Diogelu'r Amgylchedd	2809	Gwasanaeth Ynni Llywodraeth Cymru FT	10,000	(10,000)	0	10,200	10,200	N/A
Datblygu a Gweithredu Polisi Newid Hinsawdd, Twf Gwyrdd a Diogelu'r Amgylchedd			**10,000**	**(10,000)**	**0**	**10,200**	**10,200**	**N/A**
CYFALAF			**10,000**	**(10,000)**	**0**	**10,200**	**10,200**	**N/A**

Eitem 3.1

Dr Chris Llewelyn
Prif Weithredwr / Chief Executive

Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
Welsh Local Government Association

Un Rhodfa'r Gamlas
Heol Dumballs
Caerdydd
CF10 5BF
Ffôn: 029 2046 8600

One Canal Parade
Dumballs Road
Cardiff
CF10 5BF
Tel: 029 2046 8600

Ein Cyf / Our Ref:
Dyddiad / Date: 23/10/25
Gofynnwch am / Please ask for: Tim Peppin
Llinell uniongyrchol / Direct line: 07747 483761
Ebost / Email: tim.peppin@wlga.gov.uk

Llŷr Gruffydd AS
Cadeirydd – Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd CF99 1SN

copi at Ken Skates AS, Ysgrifennydd y Cabinet dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru
James Price, Prif Weithredwr TrC

Drwy e-bost

Annwyl Llŷr,

Bil Gwasanaethau Bysiau (Cymru) – Materion gweddilliol Cam 1 i gael eu hystyried yn niwygiadau Cam 2

Ysgrifennaf i dynnu sylw at elfennau o'r Bil drafft y credaf fod angen eu hystyried yn niwygiadau Cam 2.

Mae Cynghorau'n cefnogi'r amcan a'r uchelgais i gynyddu'r niferoedd sy'n defnyddio bysiau. Er hynny, mae'n bwysig bod y dull sydd ynghlwm â'r Bil yn effeithlon, ac yn achosi cyn lleied â phosib' o risg i'r pwrs cyhoeddus ac i ostyngiad yn y gwasanaethau presennol i ddefnyddwyr cyfredol. Hoffwn, felly, fanteisio ar y cyfle hwn i godi nifer o bwyntiau gyda chi a'ch Pwyllgor.

Un brif ystyriaeth yw fforddiadwyedd y cynigion o ran y gost weinyddol a gallu bodloni disgwyliadau sy'n cael eu codi gan y Bil o ran mwy o ddarpariaeth gwasanaethau bysiau.

Croesawn ohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg a byddwn yn ymateb i ohebiaeth yn yr un iaith.
Ni fydd defnyddio'r naill iaith na'r llall yn arwain at oedi.

We welcome correspondence in Welsh and English and will respond to correspondence in the same language. Use of either language will not lead to a delay.

wlga.cymru
wlga.wales
@WelshLGA

Mae Asesiad Ariannol Llywodraeth Cymru'n cynnwys amcangyfrif o gost weinyddol ychwanegol o £30m y flwyddyn i wneud gwaith ynghlwm â rhoi rhyddfreintiau *(franchise)*. Mae hyn yn gynnydd sylweddol i gostau gweinyddol Cynghorau sy'n darparu'r rhwydwaith presennol. Rwyf wedi cael sicrhad ar lafar gan TrC nad ydyn nhw'n cydnabod y ffigwr o £30m a'u bod yn deall bod angen i'r costau gyfateb i gostau gweinyddol cyfredol. Credaf ei bod yn bwysig bod y pwynt hwn yn cael ei wneud yn glir a'i gofnodi yn rhan o drafodaethau'r Pwyllgor.

Mae'r achos dros ryddfreintio'n amlygu'r cyfle i wella gwasanaethau, sy'n awgrymu y bydd llwybrau newydd a/neu welliannau i lefel y gwasanaeth. Fodd bynnag, mae'n amlwg o ymgynghoriad cyhoeddus De-orllewin Cymru a gwybodaeth a rannwyd â Chynghorau yn y rhanbarth gan TrC nad oes unrhyw adnoddau ychwanegol ar ffurf staff na cherbydau ar gael ar unwaith. Felly mae'r gwelliannau, i ddechrau, o leiaf, yn debygol o fod yn fach.

Mae trafodaethau hyd yma a'r ymgynghoriad ar Ddrafft Cynllun Rhwydwaith Bysiau Cymru wedi amlygu pwysigrwydd gwybodaeth leol i ddeall anghenion defnyddwyr a bod yn ymwybodol o gyfyngiadau ar y priffyrdd ac o ran isadeiledd sy'n effeithio ar weithrediadau bysiau.

Mae'r newidiadau arfaethedig i'r rhwydwaith gan TrC yn cynnwys defnyddio mwy ar gysylltiadau cyfnewidfeydd. Mae hynny'n golygu amseroedd teithio ychwanegol. Mae siwrneiau hirach sy'n uno llwybrau, ac yn llai rheolaidd ac yn gadael rhai ardaloedd â llai o wasanaeth neu heb wasanaeth o gwbl, hefyd yn cael eu cynnig. Bydd angen cwblhau rhai siwrneiau bws gynt drwy gyfnewidfa gyda thrên. Bydd hyn yn creu canlyniadau anfwriadol i rai sydd â thocyn teithio rhatach, a fydd yn gorfod talu cyfran o gost y daith roeddent yn gallu ei gwneud am ddim yn y gorffennol.

Bydd gweithredu dros fwy o bellter yn cynyddu risg ac effaith tagfeydd ar ddibynadwyedd gwasanaethau bysiau gyda llai o opsiynau i liniaru hyn, os bydd opsiynau o gwbl.

Mae cynlluniau hefyd i wahanu darpariaeth isadeiledd a darparu gwybodaeth. Fodd bynnag, mae cysylltiad annatod rhwng yr elfennau hyn, gan nad oes modd darparu gwybodaeth heb isadeiledd addas. Er bod Cynghorau'n cydnabod pwysigrwydd arosfannau bysiau fel y ffenest siop i ddefnyddwyr, mae pwysau cyllid wedi cyfyngu ar y gallu i ddarparu isadeiledd sy'n bodloni'r uchelgeisiau sydd gennym ar y cyd. Mae hepgor ystyriaethau isadeiledd ehangach ynghlwm â phriffyrdd, gan gynnwys mesurau blaenoriaeth i fysiau, yn golygu nad yw'r cynlluniau'n mynd i'r afael ag un o'r rhwystrau sylfaenol i fwy o ddefnydd o fysiau.

Mae'r Bil i bob pwrpas yn cyfyngu ar rôl Cynghorau i fod yn gyrff ymgynghori yn unig, er y bydd Cynghorau'n parhau i fod â dyletswyddau cyfreithiol ar gyfer elfennau

allweddol o’r system, gan gynnwys cludiant o’r cartref i’r ysgol, isadeiledd ochr y ffyrdd a bod yn Awdurdod Priffyrdd perthnasol.

Mae Llywodraeth Cymru wedi cynnig defnyddio Memorandwm o Ddealltwriaeth gyda Chynghorau. Fodd bynnag, nid yw’n eglur a fyddai digon o statws i hyn er mwyn galluogi Cynghorau i gyflawni eu dyletswyddau perthnasol yn effeithiol. Dyletswydd i weithio ar y cyd â Chynghorau fyddai orau. Yn hyn o beth, mae hefyd angen eglurder o ran trefniadau llywodraethu. Yn y pen draw, fel yr amlinellwyd, Gweinidogion Cymru a fydd yn gyfrifol am gymeradwyo’r rhwydwaith bysiau. Mae hyn yn creu risg y gallai’r hyn sy’n cael ei gymeradwyo wrthdaro â dyletswyddau a chyfrifoldebau Cynghorau mewn perthynas â phriffyrdd a darparu cludiant o’r cartref i’r ysgol. Er bod trefniadau da i gydweithio a fyddai, gobeithio, yn osgoi sefyllfaoedd felly, byddai dyletswydd i weithio gyda Chynghorau’n rhoi mwy o sicrwydd.

Mae’r dull hwn o gaffael, gyda chontractau llawn, ‘cost gros’, yn cynyddu’r risg ariannol i’r pwrs cyhoeddus. Mae hefyd yn golygu mwy o waith rheoli a gweinyddu contractau. Mae’r dull arfaethedig, i bob pwrpas, yn sicrhau swm yr elw i weithredwyr am yr holl wasanaethau heb unrhyw risg ariannol iddynt.

Mae llwyddiant hirdymor rheoli costau mewn model caffael o’r fath yn dibynnu ar farchnad gyflenwi gref. Mae risg y bydd nifer y cyflenwyr, yn enwedig busnesau bach a chanolig a chwmnïau bysiau sy’n eiddo i Gynghorau’n cael eu heffeithio’n ddirfawr os ydynt yn aflwyddiannus yn rownd gyntaf y broses ryddfreintio. Yn yr un modd, gallai cwmnïau mawr gweithredu bysiau benderfynu tynnu allan o Gymru os ydynt yn aflwyddiannus. Yn y ddau achos, mae hyn yn lleihau cystadleuaeth ac yn creu perygl o ansefydlogrwydd a chynnydd mewn prisiau yn rowndiau’r dyfodol. Bydd colli gweithredwyr felly hefyd yn cyfyngu ar allu Cynghorau i gyflawni eu dyletswyddau cludiant o’r cartref i’r ysgol statudol o ganlyniad i golli capasiti a/neu brisiau uwch i adlewyrchu’r gostyngiad yn nghyflenwad y cerbydau addas sydd ar gael.

Bydd y cynnig i brynu depos a cherbydau ar y dechrau’n creu rhagor o gostau i’r pwrs cyhoeddus ac efallai na fydd modd adennill y costau hynny neu na fyddant yn rhoi gwerth am arian. Mae’r cynnig i ddefnyddio’r dull gwerth gweddilliol i gaffael cerbydau gan weithredwyr cyfredol yn ei hanfod yn creu aneffeithlonrwydd yn y fflyd. Rwyf i wedi awgrymu dull gwahanol i TrC a fyddai’n ymwneud â defnyddio anogaeth ariannol i weithredwyr uwchraddio eu cerbydau.

Mewn cyflwyniadau i bwyllgorau’r Senedd, mae cynrychiolwyr CLlLC wedi mynegi pryderon ynghylch y rhagdybiaethau costau a refeniw sydd yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol. Mae’r pryderon hyn yn parhau, gyda’r risg y bydd y rhagdybiaethau gorffyddiog ac unrhyw gostau gweinyddol ychwanegol yn ei gwneud yn anodd darparu’r rhwydwaith presennol gyda’r gyllideb sydd ar gael. O ystyried y pris contract sefydlog ar gyfer gweithredwyr llwyddiannus, byddai’n rhaid ymdrin ag unrhyw fylchau o ran cyllid drwy doriadau i’r gwasanaethau a/neu gynyddu prisiau.

Mae'r cynnig i drosglwyddo swyddogaethau cyfredol Cynghorau i Weinidogion Cymru'n golygu goblygiadau arwyddocaol i adnoddau staff ac effeithlonrwydd. Gan fod staff Cynghorau, ar y cyfan, yn cyflawni sawl rôl, bydd unrhyw doriadau swyddi'n effeithio ar wybodaeth a gallu o ran cludiant yn fwy cyffredinol mewn Cynghorau. Mae anwybyddu cludiant o'r cartref i'r ysgol a Chynllun Tocynnau Teithio Rhatach Llywodraeth Cymru yn y Bil yn rhoi'r aelodau staff hyn mewn perygl penodol.

Cefnogir yr uchelgais i ddefnyddio'r rhwydwaith cludiant cyhoeddus ar gyfer cludiant o'r cartref i'r ysgol, ac mae gan sawl Awdurdod Lleol unedau cludiant integredig, sydd eisoes yn gwneud y mwyaf o gyfleoedd o'r fath. Nodir y bwriad i ystyried rhagor o gyfleoedd, ond mae risg annatod y bydd y dull yn cyflwyno gofynion sy'n gwrthdaro ac yn gwanhau arbedion effeithlonrwydd sydd eisoes ar waith. Mae'r newidiadau arfaethedig i'r rhwydwaith yn creu perygl o gael gwared ar siwrneiau statudol o'r cartref i'r ysgol y mae'r rhwydwaith presennol yn eu caniatáu. Bydd angen i ragdybiaethau ariannu contractau'r rhyddfreintiau roi ystyriaeth ofalus i'r posibilrwydd o golli ffynonellau cyllid cyfredol.

Mae gan swyddogion Cynghorau flynyddoedd lawer o brofiad o gynllunio a chydlynu rhwydweithiau bysiau ac maent yn awyddus i barhau i weithio'n agos gyda chi wrth i'r gwaith hwn fynd rhagddo.

Gobeithiaf y byddwch yn gweld y sylwadau hyn fel rhai adeiladol a fydd o gymorth i chi wrth lunio'r Bil i gyflawni'r amcanion rydym yn eu rhannu, i gynyddu niferoedd sy'n defnyddio bysiau gan sicrhau'r gwerth gorau i'r pwrs cyhoeddus. Rwy'n anfon copi o'r llythyr hwn at Ken Skates AS, Ysgrifennydd y Cabinet dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru a James Price, Prif Swyddog TrC.

Yn gywir,

A.morgan

Y Cynghorydd Andrew Morgan OBE
Arweinydd a Llefarydd Cludiant CLlLC

Croesawn ohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg a byddwn yn ymateb i ohebiaeth yn yr un iaith.
Ni fydd defnyddio'r naill iaith na'r llall yn arwain at oedi.

We welcome correspondence in Welsh and English and will respond to correspondence in the same language. Use of either language will not lead to a delay.

wlga.cymru

wlga.wales

@WelshLGA

Croesawn ohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg a byddwn yn ymateb i ohebiaeth yn yr un iaith.
Ni fydd defnyddio'r naill iaith na'r llall yn arwain at oedi.

We welcome correspondence in Welsh and English and will respond to correspondence in the same language. Use of either language will not lead to a delay.

wlga.cymru

wlga.wales

@WelshLGA

Julie James AS/MS
Y Cwnsler Cyffredinol a'r Gweinidog Cyflawni
Counsel General and Minister for Delivery

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf: MA/KSNWT/2275/25

Llŷr Gruffydd AS Cadeirydd
Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith
Senedd Cymru
Caerdydd
CF99 1NA

11 Tachwedd 2025

Annwyl Llŷr,

Diolch ichi am ystyried Bil Gwasanaethau Bysiau (Cymru) yn ystod trafodion Cyfnod 2 ar 22 Hydref.

Cyn trafodion Cyfnod 3 ar 2 Rhagfyr, er eglurder roeddwn i eisiau crynhoi'r ymrwymiadau a roddais yn ystod y cyfarfod ar ran Ysgrifennydd y Cabinet dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru mewn perthynas â materion penodol a godwyd yn ystod trafodion Cyfnod 2.

<u>Amcan Ychwanegol – Mynediad at Wasanaethau Cyhoeddus, gan gynnwys Addysg a Gofal Iechyd:</u>

Bydd Ysgrifennydd y Cabinet yn ystyried amcan ychwanegol i'w gynnwys o dan adran 4 o'r Bil, sy'n ymwneud â gwelliannau 25 a 55 nad ydynt yn welliannau'r Llywodraeth, yn ogystal â rhai materion ehangach a godwyd mewn perthynas â hygyrchedd. Byddai hyn yn adlewyrchu ein hymrwymiad i sicrhau y bydd yn ofynnol i Weinidogion Cymru ystyried hwyluso mynediad at wasanaethau cyhoeddus allweddol, gan gynnwys addysg a gofal iechyd, wrth gyflawni swyddogaethau o dan y Bil. Rydym yn bwriadu gofyn barn yr Aelodau ar sylwedd yr amcan hwnnw cyn gynted â phosibl fel y gallant lywio'r gwaith o ddatblygu gwelliant drafft.

<u>Cyflawni Cynllun Rhwydwaith Bysiau Cymru:</u>

Fel y cytunwyd arno yn ystod trafodion Cyfnod 2, mae Ysgrifennydd y Cabinet hefyd yn bwriadu ymgysylltu ag Aelodau mewn perthynas â gwelliannau 61 a 63 a dynnwyd yn ôl a oedd yn ceisio ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru osod asesiad ariannol gerbron y Senedd yn ymwneud â chyflawni Cynllun Rhwydwaith Bysiau Cymru. Rydym yn bwriadu gofyn am eglurhad gan yr Aelodau perthnasol ynghylch eu bwriad mewn perthynas â'r gwelliannau hyn er mwyn ystyried a yw gwelliant yn briodol neu'n angenrheidiol.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
Gohebiaeth.Cwnsler.Cyffredinol@llyw.cymru
correspondence.Counsel.General@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn y Gymraeg. Byddwn yn ateb i ohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn yr un iaith ac ni fydd gohebu yn y Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Noder, byddwn yn ysgrifennu at y Pwyllgor Cyllid cyn bo hir i amlinellu'r diweddariadau a wnaed i'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn dilyn eu hargymhellion.

Ymgynghori â'r awdurdodau lleol:

Yn olaf, o ran y gwelliannau arfaethedig sy'n ymwneud â Siarter/Fforwm Teithwyr, er ein bod o'r farn nad oes angen gwneud darpariaeth statudol mewn perthynas â siarter, rydym yn cydnabod bod y bwriad y tu ôl i'r ddau welliant hyn yn gyfle i ystyried gwelliant amgen ynghylch hygyrchedd a chynhwysiant trwy ymgysylltu â'r cyhoedd. Mae Ysgrifennydd y Cabinet yn bwriadu rhannu drafft gyda'r Aelodau perthnasol cyn ei gyflwyno.

Rwyf am ddiolch i'r Pwyllgor unwaith eto am eu hamser; bydd Ysgrifennydd y Cabinet dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru yn ymgysylltu â'r Aelodau perthnasol ar y materion yr wyf wedi'u hamlinellu uchod.

Yn gywir,

Julie James AS/MS
Y Cwnsler Cyffredinol a’r Gweinidog Cyflawni
Counsel General and Minister for Delivery

Eitem 3.2

Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith
—
Climate Change, Environment, and Infrastructure Committee

Senedd Cymru
Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1SN
SeneddHinsawdd@senedd.cymru
senedd.cymru/SeneddHinsawdd
0300 200 6565
—
Welsh Parliament
Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1SN
SeneddClimate@senedd.wales
senedd.wales/SeneddClimate
0300 200 6565

Y Gwir Anrh Elin Jones AS
Cadeirydd Fforwm y Cadeiryddion

3 Tachwedd 2025

Annwyl Elin,

Adolygu Effeithiolrwydd Pwyllgorau yn y Chweched Senedd

Mae'r Pwyllgor yn croesawu'r cyfle i gyfrannu at adolygiad Fforwm y Cadeiryddion o effeithiolrwydd pwyllgorau yn y Chweched Senedd. Mae'r ymateb hwn yn tynnu ar brofiad aelodau'r Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith dros gyfnod y tymor hwn o'r Senedd ac yn adlewyrchu ein barn ar yr hyn sydd wedi gweithio'n dda a'r heriau yr ydym wedi'u hwynebu.

Diwylliant Pwyllgorau

Credwn fod angen dull adeiladol ac amhleidiol er mwyn i bwyllgor lwyddo i gyflawni ei amcanion. Rydym hefyd o'r farn bod lle i adlewyrchu natur gydweithredol gwaith pwyllgor yn well wrth ei hyrwyddo, y tu hwnt i rôl y Cadeirydd. Er enghraifft, credwn y byddai mwy o welededd i holl aelodau'r pwyllgor wrth lansio adroddiadau ac o ran gweithgarwch yn y cyfryngau yn atgyfnerthu natur drawsbleidiol y gwaith.

Credwn y byddai diwylliant pwyllgorau'r Senedd yn elwa o fwy o amrywiaeth yn eu cadeiryddion. Er enghraifft, dros nifer o flynyddoedd, bu bylchau yng nghynrychiolaeth cadeiryddion benywaidd ar bwyllgorau sy'n ymdrin â meysydd polisi allweddol fel cyllid, yr economi a materion gwledig. Credwn y byddai cyflawni gwell cydbwysedd rhwng y rhywiau yn y rolau hyn yn cryfhau'r broses graffu.

Mae'r Pwyllgor yn credu y dylai'r amserlen gyffredinol fod yn ddigon hyblyg i ddarparu ar gyfer cyfrifoldebau gofalu ac anghenion hygyrchedd, gan sicrhau y gall pob Aelod gymryd rhan lawn.

Senedd Cymru
Welsh Parliament

Trefniadaeth Busnes y Pwyllgorau

Teimlai rhai Aelodau fod pwyllgorau sydd â chylchoedd gwaith trawsbynciol eang, sy'n cwmpasu portffolios sawl Gweinidog, fel y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith, yn gallu wynebu heriau difrifol o ran llwyth gwaith polisi a deddfwriaeth. Mae'r Pwyllgor yn credu y dylid ystyried sicrhau llinellau clir o atebolrwydd gweinidogol o fewn cylchoedd gwaith y pwyllgorau yn y Senedd nesaf, gan gadw digon o hyblygrwydd i alluogi craffu trawsbynciol. Gellid cyflawni hyn drwy geisio lleihau nifer y portffolios Gweinidogol yng nghylch gwaith pwyllgor. Fodd bynnag, nid oedd y Pwyllgor o blaid ailgyfansoddi cylchoedd gwaith pwyllgorau i adlewyrchu portffolios gweinidogol, pe baent yn newid.

Mae llwyth gwaith deddfwriaethol trwm y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith, yn enwedig yn ail hanner y tymor hwn o'r Senedd, wedi lleihau'r amser sydd ar gael ar gyfer gwaith polisi yn sylweddol. Rydym yn cydnabod, er bod manteision clir i'r model polisi-a-deddfwriaeth deuol, gan gynnwys caniatáu i Aelodau feithrin arbenigedd ar draws y ddwy swyddogaeth, y gall fod yn brin o hyblygrwydd. Gwnaethom drafod modelau amgen, gan gynnwys defnyddio pwyllgorau deddfwriaeth ad hoc. Cafodd rhai aelodau o'r Pwyllgor brofiad negyddol o'r dull hwn yn ystod tymhorau blaenorol y Senedd, gan gynnwys lefelau anghyson o ymgysylltu yn dibynnu ar bwnc y ddeddfwriaeth. Credwn y dylid ystyried modelau amgen yn ofalus, gan y gallant wanhau parhad a datblygiad arbenigedd o fewn pwyllgorau.

Mae'r Pwyllgor yn credu bod maint llai y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith yn ystod tymor y Chweched Senedd wedi galluogi'r Aelodau i gyfrannu'n fwy llawn at y trafodion. Ar ben hynny, mae ein profiad yn ystod y tymor hwn yn awgrymu y dylai Aelodau eistedd ar lai o bwyllgorau er mwyn caniatáu datblygu arbenigedd pwnc. Credwn na ddylai cynnydd yn nifer yr Aelodau yn y Senedd nesaf arwain yn awtomatig at greu pwyllgorau ychwanegol neu fwy o faint, gan y gallai hyn gael yr effaith o wanhau arbenigedd a'i gwneud hi'n anoddach i aelodau gyfrannu at y trafodion.

Rydym yn cefnogi'n fras y defnydd parhaus o drefniadau gweithio hybrid ac yn cydnabod eu bod yn gwella hygyrchedd. Fodd bynnag, ceir cytundeb y dylai presenoldeb wyneb yn wyneb barhau i fod yn ddiofyn ar gyfer trafodion Cyfnod 2. Mae'r Pwyllgor o'r farn y byddai canllawiau cliriach ar gyfranogiad mewn achosion hybrid yn helpu i sefydlu disgwyliadau cyson ar gyfer Aelodau, Gweinidogion a thystion.

Mae'r Pwyllgor yn cydnabod pwysigrwydd y Pwyllgor Deisebau ac yn credu y gallai cydgysylltu cryfach rhyngddo a phwyllgorau polisi helpu i lywio blaenraglenni gwaith a chefnogi nodi materion sy'n dod i'r amlwg yn gynnar.

Rhyngweithio â Phwyllgorau

Mae'r Pwyllgor yn credu bod gwaith craffu effeithiol yn dibynnu ar sylfaen dystiolaeth eang ac amrywiol. Mae'r Aelodau'n cefnogi ymdrechion parhaus i gynnwys defnyddwyr gwasanaethau,

dinasyddion a chynrychiolwyr cymunedol mewn ymchwiliadau pwyllgor. Er ein bod yn credu bod ymgysylltu wedi gwella yn ystod y Chweched Senedd, mae lle o hyd i ehangu cyfranogiad ymhellach drwy ymweliadau allgymorth a digwyddiadau ymgysylltu â'r cyhoedd, os oes gan bwyllgorau ddigon o gapasiti ac adnoddau.

Credwn fod gweithgareddau ymgysylltu allanol, gan gynnwys ymweliadau a digwyddiadau, ymhlith elfennau mwyaf gwerthfawr gwaith y pwyllgor. Mae gweithgareddau o'r fath yn darparu cyd-destun pwysig na ellir ei gael mewn ystafell bwyllgora, a gallant effeithio'n sylweddol ar y ffordd o feddwl ynghylch deddfwriaeth a pholisi, er enghraifft, ein hymweliad â Transport for Greater Manchester a oedd yn amhrisiadwy wrth ddeall materion ymarferol y Bil Gwasanaethau Bysiau (Cymru).

Mae Aelodau'n gwerthfawrogi'r gefnogaeth a ddarperir gan dimau ymchwil. Mae'r Pwyllgor yn pwysleisio pwysigrwydd sicrhau bod allbynnau ymchwil yn gryno ac wedi'u ffocysu, o ystyried y gofynion ar aelodau, a all fod yn aelodau o sawl pwyllgor.

Mae'r Pwyllgor yn credu y gall llwyth gwaith deddfwriaethol trwm, sydd wedi'i bwysoli tuag at ail hanner tymor presennol y Senedd, a'r rhybudd cyfyngedig o fusnes sydd ar ddod (gan gynnwys ar gyfer LCMs), gyfyngu ar graffu a lleihau cyfleoedd ar gyfer ymgysylltu ystyrlon. Rydym wedi mynd i'r afael â materion o'r fath sawl gwaith yn ystod tymor y Senedd hwn mewn gohebiaeth â'r Pwyllgor Busnes. Credwn y dylai'r Pwyllgor Busnes gynnal trafodaeth â Llywodraeth Cymru yn gynnar yn y Senedd nesaf ynghylch sut y gellid gwella'r amserlen er mwyn sicrhau nad yw'n cael effaith negyddol ar graffu.

Casgliad

Mae'r Pwyllgor yn croesawu gwaith Fforwm y Cadeiryddion yn y maes hwn. Gobeithiwn y bydd yn galluogi'r Senedd nesaf i ddysgu o'r gwersi a ddysgom yn ystod y Chweched Senedd. Byddai'r Aelodau'n fodlon trafod unrhyw faterion yn yr ymateb hwn neu roi eglurhad ychwanegol pe bai Fforwm y Cadeiryddion yn gweld hynny'n ddefnyddiol.

Yn gywir,

Llyr Gruffydd AS,
Cadeirydd y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg. We welcome correspondence in Welsh or English.

Written Response to Senedd Stage 1 Report on the Environment (Wales) Bill

Gareth Thomas, Louise Steel, Luci Attala - University of Wales Trinity St David, UNESCO Most-Bridges

Introduction

The current environmental consultation approach is ineffective in Wales. This is because it privileges institutional voices while excluding those with lived and embodied environmental knowledge. This is best evidenced by the oral witnesses called to the Stage 1 inquiry, all of whom represented statutory bodies or large organisations rather than the communities most affected by the legislation.

What Wales needs is not more regulation but more meaningful integration of community knowledge and co-creative governance within existing frameworks. Increased legislation gives more power to governing bodies such as Natural Resources Wales and Council Conservation Teams, which can inadvertently centralise decision-making within environmental science which marginalises local expertise. **Effective environmental care depends on combining scientific and community/embodied knowledge through collaborative, place-based practice rather than enforcing additional statutory controls.** As Tengö et al. (2014) argue, sustainability emerges when diverse knowledge systems operate as parallel and equal sources of evidence rather than within hierarchical governance models, a position reinforced by the IPBES (2019) Global Assessment, which calls for participatory, co-produced governance instead of top-down enforcement.

This report draws on anthropological fieldwork conducted through *CoastalTales*, an international research project involving UNESCO, the University of Wales Trinity Saint David, Trinity College Dublin, and Alaska and Arizona State Universities. The written evidence submitted by Gareth Thomas, Professor Louise Steel, and Professor Luci Attala (University of Wales Trinity Saint David and UNESCO-MOST BRIDGES) to the Stage 1 Report of the Senedd Environment and Climate Change Committee on the *Environment (Principles, Governance and Biodiversity Targets) (Wales) Bill* (2024) is rooted in three years of ethnographic research with a wide range of coastal partners. Grounded in the field experience of *CoastalTales*, our submission argued that environmental governance in Wales must recognise the legitimacy of multiple knowledge systems, especially those informed by community heritage, lived experience, and ecological practice. **While the creation of new legislation may seem an obvious response, it risks reinforcing technocratic control rather than engaging with the relational and cultural dimensions that underpin genuine environmental care.**

Recognition of Diverse Knowledge Sources- areas of agreement

The Committee recognises our argument that environmental governance must draw on diverse forms of evidence. It explicitly cites our call to engage with “non-institutional knowledge holders” and to acknowledge “community and heritage-based evidence”

(Stage 1 Report, pp. 107–113). Both our submission and the Committee's report emphasise that environmental decision-making should be participatory and transparent. The Committee's recommendation for wide consultation before new regulations reflects our call for inclusive engagement, although our position extends beyond procedural participation toward genuine epistemic equality. The report also supports our view that institutional structures and limited capacity constrain the Bill's implementation, agreeing that community involvement and local legitimacy are essential for achieving biodiversity targets. In addition, the Committee aligns with our emphasis on the need for environmental governance that responds to Wales's distinctive social and ecological contexts, recognising that sustainability cannot be separated from its cultural and historical foundations.

Areas of Disagreement

The most significant divergence concerns the depth of inclusion. Our submission, informed by many years of ethnographic work, calls for the structural integration of community, heritage, and embodied knowledge within the evidentiary and policy frameworks of the Bill. The Committee, by contrast, limits its recommendations to improved consultation procedures. While both perspectives acknowledge the value of local knowledge, the Committee's approach continues to assume that scientific and bureaucratic systems hold ultimate authority.

This approach is a form of **technocratic environmentalism,** which we identify as a key limitation of contemporary governance (Thomas 2025). It **privileges quantifiable metrics, compliance structures, and abstract targets over lived ecological relationships, treating sustainability as a technical problem to be managed** rather than as an ethical and communal practice of care. The Committee's report does not challenge this framework; instead, it focuses on streamlining regulation and coordination, thereby reproducing what Thomas (2025) calls the *"managerial logic of environmental care,"* where control and compliance displace relational forms of stewardship.

We argue that **this model is fundamentally un-Welsh. In Wales, there exists a long-standing heritage of craft, land, and sea-based practices grounded in embodied and sustainable knowledge-traditions that, in some cases, reach back a thousand years or more. These forms of expertise, carried through generations, embody a moral economy of care that has sustained local ecologies. Yet they are being increasingly ignored** (or discontinued) in favour of technocratic systems that burden small-scale regenerative initiatives with bureaucratic complexity while granting larger, capitalised actors greater flexibility due to their institutional familiarity and access to legislative mechanisms. The Bill's implementation risks perpetuating this imbalance if it fails to integrate plural knowledge systems and moral economies of care into its operational logic.

Our submission explicitly advances the principle of epistemic justice, understood as the fair recognition and inclusion of community knowledge within governance

structures. **Although the Committee reproduces our language, it does not propose mechanisms to embed this justice structurally. The difference lies in depth: while the report symbolically acknowledges community knowledge, it leaves it outside the formal evidentiary infrastructure of environmental decision-making.**

We also maintain that heritage is not peripheral but constitutive of environmental understanding. The Committee treats heritage contextually, acknowledging its social relevance but not its epistemic significance. In practice, this leaves **the Bill environmentally managerial rather than culturally regenerative and insufficiently respectful of Wales's ancient, place-based knowledge traditions.**

Co-production and Shared Authority

UNESCO's *CoastalTales* project has been working closely with Natural Resources Wales (NRW) through the Teifi Demonstrator Project, to submit a 10M bid to the National Lottery Heritage Fund. This collaboration demonstrates the value of co-production in developing inclusive, context-sensitive models of environmental governance. By bringing together scientists, policymakers, and community knowledge holders, the project illustrates how shared authority and knowledge integration can generate more sustainable, legitimate, and locally resonant approaches to biodiversity care. This is not easy work, but that does not mean it is not worth doing. Environmental organisations are losing the trust and support of ordinary people because communities are witnessing first-hand the consequences of a top-down, legislation-heavy approach. This system makes it far easier to regulate or restrict small-scale, local knowledge producers than to challenge the larger industrial or commercial forces that cause the greatest environmental harm. In this way, we loose our traditional environmental knowledge holders. It is time to confront these challenges directly and commit to doing the hard things that rebuild trust, empower local stewardship, and ground environmental care in the lived realities of Welsh traditional knowledge.

References

Tengö, M., Brondizio, E. S., Elmqvist, T., Malmer, P., & Spierenburg, M. (2014). "Connecting Diverse Knowledge Systems for Enhanced Ecosystem Governance: The Multiple Evidence Base Approach." *Ambio*, 43(5), 579–591.

IPBES. (2019). *Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services*. Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, Bonn.

Thomas, G. (2025). *For the Love of the Sea: Technocratic Environmentalism and the Struggle to Sustain Community-led Environmentalism*. *Sustainability* 2026 (forthcoming).

Gareth Thomas, Louise Steel, Luci Attala - University of Wales Trinity St David, UNESCO Most-Bridges

Huw Irranca-Davies AS/MS
Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig
Deputy First Minister and Cabinet Secretary for Climate Change and Rural Affairs

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf: HID-PO-574-25

Llyr Gruffyd AS
Y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1SN

10 Tachwedd 2025

Annwyl Llyr,

Bil yr Amgylchedd (Egwyddorion, Llywodraethiant a Thargedau Bioamrywiaeth) (Cymru)

Diolch am Adroddiad y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd, a Seilwaith a gyhoeddwyd ar 24 Hydref ynglŷn â Bil yr Amgylchedd (Egwyddorion, Llywodraethiant a Thargedau Bioamrywiaeth) (Cymru) fel rhan o waith craffu Cyfnod 1.

Rwy'n ddiolchgar am yr argymhellion a godwyd yn yr adroddiad a byddaf yn amlinellu ymateb y Llywodraeth i'r rhain yn ystod y ddadl ar egwyddorion cyffredinol Cyfnod 1.

Er mwyn rhoi ymateb cyflawn i'r set ddefnyddiol o argymhellion yn yr adroddiad, bydd angen ychydig o amser ychwanegol arnaf i ymateb.

Rwy'n bwriadu ymateb i'r set lawn o argymhellion mor fuan â phosibl ar ôl y ddadl ar yr egwyddorion cyffredinol, os bydd y Bil yn symud ymlaen yn llwyddiannus.

Yn gywir,

Huw Irranca-Davies AS/MS
Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig
Deputy First Minister and Cabinet Secretary for Climate Change and Rural Affairs

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@llyw.cymru
Correspondence.Huw.Irranca-Davies@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn y Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn y Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Huw Irranca-Davies AS/MS
Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig
Deputy First Minister and Cabinet Secretary for Climate Change and Rural Affairs

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref HID-PO-551-25

Mike Hedges AS
Cadeirydd - Y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a’r Cyfansoddiad

5 Tachwedd 2025

Annwyl Mike,

Rwy'n ysgrifennu atoch yn unol â'r cytundeb cysylltiadau rhyngsefydliadol i roi gwybod i chi y bydd cyfarfod nesaf y Grŵp Rhyngweinidogol ar gyfer yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig yn cael ei gynnal ar 24 Tachwedd. Byddaf yn cynrychioli Llywodraeth Cymru ac yn cadeirio'r cyfarfod.

Disgwylir i'r cyfarfod ganolbwyntio ar ansawdd dŵr, Cytundeb Cyffredin yr UE-DU, y Gronfa Pysgota a Thwf Arfordirol, a'r Cyflenwadau CO_2. Ar ôl y cyfarfod byddaf yn eich diweddaru ar drafodaethau a bydd hysbysiad yn cael ei gyhoeddi.

Rwy'n anfon copi o'r llythyr hwn hefyd at y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith a Phwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig.

Yr eiddoch yn gywir,

Huw Irranca-Davies AS/MS
Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig
Deputy First Minister and Cabinet Secretary for Climate Change and Rural Affairs

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@llyw.cymru
Correspondence.Huw.Irranca-Davies@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Huw Irranca-Davies AS/MS
Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig
Deputy First Minister and Cabinet Secretary for Climate Change and Rural Affairs

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/our ref: MA-HIDCC-1855-25

Llŷr Gruffydd
Cadeirydd
Y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN
SeneddHinsawdd@senedd.cymru

4 Tachwedd 2025

Annwyl Llŷr,

Cyfeiriaf at fy llythyr atoch ar 20/10/2025 ynghylch Rheoliadau Rhwymedigaethau Cyfrifoldeb Cynhyrchwyr (Pecynwaith a Gwastraff Pecynwaith) (Diwygio) 2025 ("y Rheoliadau").

Ysgrifennais atoch yn flaenorol i hysbysu'r Pwyllgor o'm bwriad i roi cydsyniad i'r Ysgrifennydd Gwladol dros yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig ar gyfer y Rheoliadau uchod sydd ar lefel y DU fod yn gymwys i Gymru. Rwy'n ysgrifennu atoch i roi gwybod ichi fy mod bellach wedi rhoi'r cydsyniad hwnnw. Rwyf wedi gosod Datganiad Ysgrifenedig hefyd ac mae i'w weld yma: **Datganiad Ysgrifenedig: Rheoliadau Rhwymedigaethau Cyfrifoldeb Cynhyrchwyr (Pecynwaith a Gwastraff Pecynwaith) (Diwygio) 2025 (4 Tachwedd 2025) | LLYW.CYMRU**

Mae'r Rheoliadau yn gorgyffwrdd â pholisïau datganoledig a byddant yn gymwys i Gymru, Lloegr, Gogledd Iwerddon, a'r Alban. Mae'r Rheoliadau yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol, ac fe'u gosodwyd gerbron Senedd y DU ar 3 Tachwedd 2025. Yn amodol ar ddadl a chymeradwyaeth yn nau Dŷ Senedd y DU, bydd y Rheoliadau yn dod i rym ar 1 Ionawr 2026.

Rwyf hefyd wedi ysgrifennu at Mike Hedges, Cadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@llyw.cymru
Correspondence.Huw.Irranca-Davies@gov.wales

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn y Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn y Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Yn gywir,

Huw Irranca-Davies AS/MS
Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd
a Materion Gwledig
Deputy First Minister and Cabinet Secretary for Climate Change and Rural Affairs

Iechyd Cyhoeddus Cymru
Rhif 2 Capital Quarter, Stryd Tyndall,
Caerdydd CF10 4BZ

Public Health Wales
2 Capital Quarter, Tyndall Street,
Cardiff CF10 4BZ

Tracey Cooper
☎ Llinell Uniongyrchol/ Dir Line: 02920 104300
Ebost/ Email: tracey.cooper3@wales.nhs.uk

Llyr Gruffydd, MS
Chair, Climate Change, Environment and Infrastructure Committee
Welsh Senedd
Cardiff Bay, Cardiff CF99 1SN

Ref: TC.CS.061125.LG

6 November 2025

Dear Llyr,

Climate Change, Environment and Infrastructure Committee's Sixth Senedd Legacy Report

I am grateful for the opportunity to share with you our public health policy priorities to inform the development of the Climate Change, Environment and Infrastructure Committee's Sixth Senedd Legacy Report.

Public Health Wales is the national public health organisation for Wales. We exist to help all people in Wales live longer, healthier lives, and to make health part of every conversation about Wales' future.

We are highlighting five priority areas where we believe public health policy action can build a healthier, fairer and more prosperous Wales for the future, and support a strong sustainable health and care system.

By sharing these with you, we hope to support the work your Committee is doing to highlight the issues the Seventh Senedd, and your successor Committee may wish to consider.

1 Context

People in Wales are currently experiencing unfair and avoidable gaps in health and wellbeing. For example, women in the least deprived areas of Wales live 20 years more of their life in good health than those who live in the most deprived areas. In our most deprived communities, we also see three times as many avoidable deaths and 70% more child deaths. Without change, poor health in our most deprived communities will continue to result in increased demand for our public services.

Through a prevention-first approach to policy and by working together in partnership, we can overcome these challenges and build a healthier future for Wales. We know that every £1 invested in prevention returns £14 for society by creating healthier people, a stronger economy and lowered NHS costs.

Our five policy priorities

1. The best start in life builds lifelong health and wellbeing

The foundation for a life lived in good health is built in our early years.
Policies need to promote the wellbeing of babies and young children and protect children from harm, for example from adverse childhood experiences (ACEs) and poverty, to give them the best chance to thrive through life.

- Consider children's wellbeing in all policy decisions.
- Deliver the Best Start in Life framework through cross-government leadership.
- Ensure comprehensive child health data to guide policy, target support, and track outcomes for babies and young children.
- Ensure every family can easily access Health Visitor support, and provide Flying Start based on need, not postcode.
- Embed trauma and adverse childhood experience-informed approaches from pre-pregnancy onwards.

2. Financial wellbeing drives better health and a prosperous economy

Secure and fairly rewarded work that pays a living wage is good for our health. Healthy communities mean a healthy workforce, and a healthy, productive workforce is good for a prosperous Welsh economy.
Policies need to support people in Wales to find, stay in or return to healthy, safe and secure work.

- Ensure public bodies provide safe, secure jobs paying at least the Real Living Wage.
- Monitor progress on workplace equality, including gender, ethnicity, and disability pay gaps.
- Support people with health challenges to enter, stay in, or return to work.

- Link employment services with health support especially for those with long-term or mental health conditions so people get help when they need it.

3. Healthy lives start in our everyday places

When the places where we live, eat, shop, and play are healthy, it is easier for all of us to live healthier and happier lives.
National planning and other policies need to create and strengthen healthier places strategically, regionally and locally to support physical, mental and social health and wellbeing and reduce the appeal and availability of health harming products.
Healthy communities – characterised by healthy homes, sustainable transport, safe space for active travel, and green spaces – create additional benefits to the environment.

- Increase the availability of healthy and affordable homes, especially social housing.
- Raise standards in private rental housing.
- Reduce exposure and availability of tobacco and vapes by licensing retailers, and extend smoke-free zones.
- Make healthier food and drink the affordable, visible options in shops and restaurants, and restrict price promotions for less healthy food and drinks

4. Care tailored to local need builds health and resilience

Addressing the root causes of poor health—not just the consequences—means everyone in Wales can prosper and enjoy better health and wellbeing and our health system is resilient.
Policies need to address the needs of local people through earlier intervention and delivery of joined-up, effective care for the whole person when and where people need it.

- Increase the yearly share of the NHS budget spent on prevention and primary and community care instead of hospital treatment.
- Join up health and community care with public services and voluntary organisations to support the whole person.
- Invest in community health facilities, skilled staff, data and digital tools that link with health records to support early and preventative care.

5. A healthy planet protects our people now and in the future

The health of people and the planet are interconnected. Many actions that address climate change also support longer, healthier lives.
Policies need to focus on both preventing the health harms of climate change and tackling its root causes, especially for those most vulnerable and least able to adapt.

- Invest in safe walking and cycling routes, footpaths, and car-free town centres.

- Make public transport accessible and affordable, including free bus travel for young people.
- Protect communities from the health harms of climate change by tackling flooding, improving food security, ensuring sufficient and quality water for private supply, and expanding access to green spaces and tree cover

At Public Health Wales we welcome the opportunity to engage further with the Committee to inform the development of its Legacy Report, and we look forward to ongoing, constructive engagement with your successor Committee. If you would like more detailed information in relation to the specific interventions to tackle these five areas then please do not hesitate to contact us. I have also attached the infographics for the summary and solutions for the priority areas for information.

Yours sincerely,

Tracey Cooper
Chief Executive, Public Health Wales

Copy: SeneddClimate@senedd.Wales

Webpage: https://phw.nhs.wales/
Email: phw.advocacy@wales.nhs.uk

Eitem 3.7

Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith
—
Climate Change, Environment, and Infrastructure Committee

Senedd Cymru
Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1SN
SeneddHinsawdd@senedd.cymru
senedd.cymru/SeneddHinsawdd
0300 200 6565
—
Welsh Parliament
Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1SN
SeneddClimate@senedd.wales
senedd.wales/SeneddClimate
0300 200 6565

Rebecca Evans AS
Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi, Ynni a Chynllunio

10 Tachwedd 2025

Craffu ar Gyllideb Ddrafft 2026-27

Annwyl Rebecca,

O ystyried yr amser cyfyngedig sydd ar gael i graffu ar gyllideb ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2026-27, mae'r Pwyllgor wedi cytuno i flaenoriaethu sesiynau tystiolaeth lafar gydag Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru. Felly, mae wedi cytuno i graffu ar y gyllideb ddrafft ar gyfer eich cyfrifoldebau sy'n dod o fewn cylch gwaith y Pwyllgor drwy ohebiaeth. Byddem yn ddiolchgar felly am ymateb ysgrifenedig gennych i'r cwestiynau a nodir yn Atodiad 1.

Fe welwch fod sawl cwestiwn yn ymwneud â'r pecyn cymorthdaliadau ar gyfer Maes Awyr Caerdydd. Nodwn o'ch llythyr dyddiedig 31 Hydref fod camau cyfreithiol parhaus mewn perthynas â buddsoddiad Llywodraeth Cymru ym Maes Awyr Caerdydd yn golygu efallai na fydd yn bosibl i chi ymateb yn llawn i'r cwestiynau hynny ar hyn o bryd. Byddem yn ddiolchgar am unrhyw wybodaeth y gallwch ei darparu ar hyn o bryd, gydag ymateb mwy manwl yn dilyn dyfarniad y Tribiwnlys Apêl Cystadleuaeth.

Byddai'n ddefnyddiol pe gallech ddarparu ymateb cyn gynted â phosibl, ac erbyn 3 Rhagfyr fan bellaf.

Yn gywir,

Llyr Gruffydd AS
Cadeirydd y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg. We welcome correspondence in Welsh or English.

Senedd Cymru
Welsh Parliament

Ynni

Ynni Gwyrdd

Mae cyllid adnoddau i'r Llinell Wariant yn y Gyllideb ar gyfer ynni gwyrdd wedi cynyddu rywfaint o £8.49m i £8.52m, ac mae cyllid cyfalaf wedi aros yr un fath, sef £12.4m.

- A allwch chi egluro pa brosiectau a rhaglenni penodol sy'n cael eu cefnogi o dan y Llinell Wariant yn y Gyllideb ar gyfer ynni gwyrdd? Beth fydd y cynnydd yn y gronfa gyllideb adnoddau?
- Beth yw dyraniadau'r gyllideb adnoddau a chyfalaf ar gyfer Trydan Gwyrdd Cymru? Beth yw'r dyraniadau penodol ar gyfer pob un o'r tri phrosiect a gyhoeddwyd hyd yma?
- Rydych chi wedi nodi yn flaenorol eich bod yn disgwyl gweld cynnydd yn nifer y prosiectau ynni adnewyddadwy sy'n llwyddo i gynnig am Gontractau ar gyfer Gwahaniaeth. Sut mae dyraniadau o dan y Llinell Wariant Ynni Gwyrdd yn cefnogi hyn?

Ynni Cymru

Mae'r cyllidebau adnoddau a chyfalaf ar gyfer Ynni Cymru wedi aros yr un fath, sef £2.47m a £10m yn y drefn honno.

- Sut mae dyraniadau'r gyllideb yn adlewyrchu uchelgais Llywodraeth Cymru i 1GW o gapasiti cynhyrchu ynni adnewyddadwy fod mewn perchnogaeth leol erbyn 2030?
- Faint o brosiectau ynni adnewyddadwy cymunedol ydych chi'n bwriadu eu cefnogi drwy Ynni Cymru yn 2026-27?

Gwasanaeth Ynni Llywodraeth Cymru

Mae'r Gwasanaeth Ynni yn gweithio dod o fewn Prif Grŵp Gwariant Newid Hinsawdd a Materion Gwledig. Mae dyraniad yr adnoddau wedi cynyddu o £4.17m i £4.25m, ac mae'r dyraniad cyfalaf wedi cynyddu o £22m i £22.2m.

- Beth yw eich asesiad presennol o gynnydd tuag at sector cyhoeddus net sero erbyn 2030, a ydych chi'n dal i ddisgwyl y bydd yr uchelgais hon yn gyraeddadwy?
- O ystyried bod cyllideb y Gwasanaeth Ynni yn nwylo'r Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Faterion Gwledig, sut ydych chi'n gweithio i sicrhau bod hyn yn cyd-fynd â'ch blaenoriaethau ac osgoi dyblygu?

Comisiwn Seilwaith Cenedlaethol Cymru

Mewn blynyddoedd blaenorol, mae'r Comisiwn Seilwaith wedi cael £400,000 o'r Llinell Wariant Cynllunio a Rheoleiddio. Yn dilyn eich adolygiad o'r Comisiwn, gwnaethoch ddatgan mai Llywodraeth newydd Cymru fydd yn ystyried "rôl a strwythur y comisiwn yn y dyfodol".

- A allwch chi gadarnhau a yw cyllid wedi cael ei ddyrannu i'r Comisiwn Seilwaith ar gyfer 2026-27, ac os felly beth yw'r cyfanswm a ble mae hyn yn dod o fewn eich cyllideb?

- P'un a yw'r estyniad i dymor y Comisiynydd presennol hyd at fis Medi 2026 yn cael ei ariannu o unrhyw ddyraniad newydd ar gyfer 2026-27 neu o danwariant mewn blynyddoedd blaenorol.

Porthladdoedd Morol a Maes Awyr Caerdydd

Porthladdoedd

Yn eich papur a anfonwyd atom ym mis Rhagfyr 2024, yn ymateb i'n cwestiynau ar gyllideb ddrafft 2025-26, tynnwyd sylw at y ffaith bod eich cyllideb o blaid Strategaeth Forwrol a Phorthladdoedd, ynghyd â Strategaeth Cludo Nwyddau - y ddau i'w cyhoeddi "cyn diwedd tymor y Senedd hwn".

Gyda hyn mewn golwg, a allwch chi:

- roi'r wybodaeth ddiweddaraf am ddatblygiad y ddwy strategaeth; ac

- amlinellu sut y bydd eich dyraniadau cyllideb ddrafft yn helpu i gyflawni'r rhain yn ystod 2026-27, gan gynnwys manylion y Llinellau Gwariant perthnasol yn y Gyllideb a sut mae'r dyraniadau'n cael eu blaenoriaethu, neu sut y byddant yn cael eu blaenoriaethu, i adlewyrchu cynnwys y strategaethau?

Maes Awyr Caerdydd

Roedd eich datganiad ym mis Gorffennaf 2025 ar Faes Awyr Caerdydd yn egluro bod y strategaeth hirdymor ar gyfer y Maes Awyr yn canolbwyntio ar "[d]denu a thyfu busnesau hedfan ac awyrofod sy'n gysylltiedig â'r Maes Awyr" a "rhaglen wedi'i thargedu i ddatblygu gwasanaethau awyr". Roedd yn cadarnhau eich datganiad mis Ebrill a oedd yn dangos bod £20 miliwn o gyfanswm y cymhorthdal o tua £206 miliwn wedi'i ddyrannu yn y flwyddyn ariannol gyfredol 2025-26. Nodwn fod manylion y dyfarniad cymorthdaliadau a gyhoeddwyd ar wefan Llywodraeth y DU yn dangos y bydd y cymhorthdal yn cael ei reoli drwy ddau "becyn", sy'n ymddangos yn adlewyrchu amcanion y strategaeth hirdymor ("denu busnes nad yw'n deithwyr" a "datblygu llwybrau wedi'u targedu"). Rydym yn ymwybodol bod y cymhorthdal yn cael ei herio yn y Tribiwnlys Apêl Cystadleuaeth, a nodwn sylwadau gan Gyfarwyddwr Cyffredinol yr Economi, Ynni a Thrafnidiaeth mewn gohebiaeth i y Pwyllgor Gweinyddiaeth Gyhoeddus a Chyfrifon Cyhoeddus a ddywedodd "ni fydd y dyfarniad o reidrwydd yn dod â'r mater i ben, gan y gallai fod yn destun apêl".

Gyda hyn mewn cof, byddem yn ddiolchgar pe gallech nodi:

- sut y bydd y dyraniadau cyllideb drafft o fewn eich portffolio yn cefnogi datblygiad Maes Awyr Caerdydd, ac yn benodol cyflawni'r strategaeth hirdymor;

- cadarnhad o ba Linellau Gwariant yn y Gyllideb o fewn eich Prif Grŵp Gwariant sy'n cynnwys dyraniadau ar gyfer pecyn cymhorthdal y Maes Awyr;
- manylion am sut mae'r gyfran gyntaf o £20 miliwn o becyn cymhorthdal y Maes Awyr, a ddyrannwyd yn 2025-26, yn cael ei gwario, gan gynnwys sut mae hyn yn cael ei rannu rhwng y ddau "becyn", sut mae ei effaith yn cael ei gwerthuso a sut mae perfformiad y Maes Awyr yn cael ei reoli yn seiliedig ar ganlyniadau'r gwerthusiad hwnnw;

- manylion am sut y bydd y gwerthusiad o ddyraniad cymhorthdal 2025-26 yn llywio'r dull o ymdrin â dyraniad 2026-27;

- sut y bydd dyraniad 2026-27 yn cael ei rannu rhwng y ddau becyn; ac

- yng ngoleuni sylwadau'r Cyfarwyddwr Cyffredinol, sut rydych chi'n asesu ac yn rheoli'r risg gyfreithiol i'r pecyn cymorthdaliadau a datblygiad y Maes Awyr, gan gynnwys eich dull o gynllunio wrth gefn.

Cynllunio

Mae cyllid adnoddau ar gyfer y Cam Gweithredu Cynllunio a Rheoleiddio wedi cynyddu ychydig o £8.91m i £9.02m. Mae Adroddiad Manwl ar y Gyllideb Ddrafft 2026-2027 yn nodi bod £5.1m wedi'i ddyrannu i fynd i'r afael â chapasiti ac oedi yn y system gynllunio a bydd buddsoddiad yn parhau mewn gwasanaeth cynllunio a ddarperir gan Lywodraeth Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru ac awdurdodau cynllunio lleol. Mae hefyd yn nodi bod ffioedd ceisiadau cynllunio wedi cynyddu 50% ar gyfartaledd.

- A yw'r £5.1m cyfan wedi'i gynnwys o fewn y £9.02m a ddyrannwyd i Gynllunio a Rheoleiddio? Os na, a allech chi roi dadansoddiad o ble mae'r cyllid yn dod?
- Pa asesiad ydych chi wedi'i wneud o effaith y £5.1m ar fynd i'r afael â chapasiti ac oedi yn y system gynllunio a beth yw'r canlyniadau disgwyliedig?
- Pa gamau a gymerir o fewn y rhaglen waith hon?
- Sut fydd y cyllid a'r camau gweithredu o £5.1m yn cael eu rhannu ar draws Is-adran Gynllunio Llywodraeth Cymru, Penderfyniadau Cynllunio ac Amgylchedd Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru ac Awdurdodau Cynllunio ac Amgylcheddol?
- Pa asesiad ydych chi wedi'i wneud o effaith cynyddu ffioedd ceisiadau cynllunio 50% ar gyfartaledd ar ddatblygwyr ac awdurdodau cynllunio?

Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith
—
Climate Change, Environment, and Infrastructure Committee

Senedd Cymru
Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1SN
SeneddHinsawdd@senedd.cymru
senedd.cymru/SeneddHinsawdd
0300 200 6565
—
Welsh Parliament
Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1SN
SeneddClimate@senedd.wales
senedd.wales/SeneddClimate
0300 200 6565

Jayne Bryant AS
Ysgrifennydd y Cabinet dros Lywodraeth Leol a Thai

10 Tachwedd 2025

Craffu ar Gyllideb Ddrafft 2026-27

Annwyl Jayne,

O ystyried diddordeb parhaus y Pwyllgor mewn cynnydd tuag at ddatgarboneiddio stoc tai bresennol Cymru, cytunodd yr Aelodau y dylwn ysgrifennu atoch i ofyn am wybodaeth am y gyllideb ddrafft ar gyfer 2026-27 i helpu i gyflawni'r maes polisi hwn.

Byddwn yn ddiolchgar o gael eich ymateb i'r cwestiynau yn Atodiad 1 cyn gynted â phosibl, ac erbyn 3 Rhagfyr fan bellaf.

Yn gywir,

Llyr Gruffydd AS,
Cadeirydd y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg. We welcome correspondence in Welsh or English.

Senedd Cymru
Welsh Parliament

Atodiad 1

Y Rhaglen Cartrefi Clyd

Dechreuodd yr iteriad diweddaraf o'r Rhaglen Cartrefi Clyd ym mis Ebrill 2024. Nod y rhaglen yw blaenoriaethu technolegau carbon isel 'pan fydd hynny'n gwneud synnwyr'. Mae'r cyllid cyfalaf ar gyfer y rhaglen wedi cynyddu 2% o £37.5m i £38.25m tra bod y dyraniad adnoddau wedi aros yr un fath ar £3.73m.

- Beth yw'r cyfiawnhad dros gynnydd o 2% yn unig yn y gyllideb gyfalaf o ystyried canfyddiadau ymchwiliad y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol i dlodi tanwydd nad yw buddsoddiad yn y Rhaglen Cartrefi Cynnes "yn agos at" y lefel sydd ei hangen i gyrraedd targedau tlodi tanwydd?
- Beth yw eich amcangyfrif o nifer yr aelwydydd y byddwch yn eu cefnogi drwy'r rhaglen yn 2026-27, a sut y mae hyn yn cymharu â blynyddoedd blaenorol?
- Sut rydych yn gweithio gydag Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyfiawnder Cymdeithasol i gydbwyso'r angen i ddatgarboneiddio cartrefi drwy ôl-osod yn ddyfnach â'r angen brys i ymdrin â thlodi tanwydd?
- A ydych chi'n dal yn fodlon â'r dull presennol o gynyddu'r cap cyllideb fesul aelwyd gan ddarparu ôl-osodiadau dyfnach i nifer is o aelwydydd nag yn y blynyddoedd blaenorol? Pa effaith fydd gan y dull hwn ar gynnydd tuag at dargedau tlodi tanwydd a newid hinsawdd?
- A allwch chi roi'r wybodaeth ddiweddaraf am y gwaith i ddatblygu cynllun sy'n seiliedig ar ardaloedd fel rhan o'r rhaglen?
- A allwch chi gadarnhau lefel unrhyw gyllid canlyniadol Barnett a gafwyd o ganlyniad i fuddsoddiad Llywodraeth y DU yn ei Chynllun Cartrefi Cynnes a sut mae hyn yn cael ei adlewyrchu yn eich cyllideb?
- Pa ystyriaeth a roddwyd i glustnodi unrhyw gyllid canlyniadol ar gyfer buddsoddiad yn y rhaglen hon?

Datgarboneiddio preswyl ac ansawdd

Mae cyllid cyfalaf ar gyfer datgarboneiddio preswyl ac ansawdd wedi cynyddu o £92m i £96.9m, tra bod y dyraniad adnoddau yn aros yr un fath ar £1.68m. Mae'r dyraniad cyfalaf o £96.9m yn cynnwys £3.06m o Gyfalaf Trafodion Ariannol sy'n ariannu'r Cynllun Cartrefi Gwyrdd Cymru.

Senedd Cymru
Welsh Parliament

- Faint o gyfanswm y cyllid cyfalaf sydd wedi'i ddyrannu i'r Rhaglen Ôl-osod er mwyn Optimeiddio (ORP) ar gyfer 2026-27?
- Sut mae'r ORP yn cael ei werthuso a sut mae hyn yn cael ei ddefnyddio i lywio opsiynau polisi cyn Cyllideb Carbon 3?
- Faint o aelwydydd sydd wedi cael eu cefnogi gan gynllun Cartrefi Gwyrdd Cymru hyd yn hyn, beth yw gwerth cyfartalog y benthyciad a faint o aelwydydd ydych chi'n amcangyfrif y bydd y cynllun yn eu cefnogi yn 2026-27?

Huw Irranca-Davies AS/MS
Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig
Deputy First Minister and Cabinet Secretary for Climate Change and Rural Affairs

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref: DC/HIDCC/01674/25

Mike Hedges MS
Cadeirydd
Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

Llŷr Gruffydd MS
Cadeirydd
Pwyllgor Newid Hinsawdd, Amgylchedd a Seilwaith

10 Tachwedd 2025

Annwyl Mike, Llŷr,

Ysgrifennaf yn dilyn fy llythyr ar 4 Medi 2025, ac yn unol â'r Gytundeb Cysylltiadau Rhyng-Sefydliadol, i adrodd ar y cyfarfod diweddaraf y Grŵp Rhyngweinidogol Sero Net, Ynni a Newid Hinsawdd, a gynhaliwyd ar 21 Hydref 2025.

Rwyf wedi cyhoeddi Datganiad Ysgrifenedig sy'n crynhoi'r trafodaethau. Bydd Gweinidogion o Lywodraeth y DU yn cadeirio'r cyfarfod Grŵp Rhyngweinidogol nesaf. Rhannaf unrhyw fanylion unwaith y byddant wedi eu cadarnhau.

Yn gywir,

Huw Irranca-Davies AS/MS
Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig
Deputy First Minister and Cabinet Secretary for Climate Change and Rural Affairs

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@llyw.cymru
Correspondence.Huw.Irranca-Davies@gov.wales

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Huw Irranca-Davies AS/MS
Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig Deputy First Minister and Cabinet Secretary for Climate Change and Rural Affairs

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf: MA/HIDCC/0455/25

Llŷr Gruffydd AS
Cadeirydd
Y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN.

11 Tachwedd 2025

Annwyl Llŷr,

Rwy'n cyfeirio at fy llythyr atoch dyddiedig 14 Hydref 2025. Hoffwn hysbysu'r Pwyllgor fy mod wedi rhoi cydsyniad i'r Ysgrifennydd Gwladol wneud Rheoliadau Amodau Ffytoiechydol (Diwygio) (Rhif 2) 2025 ('y Rheoliadau'). Rwyf wedi gosod Datganiad Ysgrifenedig a gallwch ei ddarllen yma: https://dogfennauaosodwyd.senedd.cymru/ws-ld17541-cy.pdf.

Mae'r Rheoliadau'n gymwys i Gymru, Lloegr a'r Alban. Mae'r Rheoliadau yn ddarostyngedig i'r weithdrefn negyddol ac fe'u gosodwyd gerbron Senedd y DU ar 6 Tachwedd 2025 gyda dyddiad cychwyn o 30 Tachwedd 2025, ac eithrio'r cywiriad i'r gofynion mewnforio presennol ar gyfer Xylella fastidiosa sy'n dod i rym ar 6 Mai 2026.

Er mai egwyddor gyffredinol Llywodraeth Cymru yw y dylai'r gyfraith sy'n ymwneud â materion datganoledig gael ei gwneud gan Weinidogion Cymru, y tro hwn ystyrir ei bod yn briodol i'r Rheoliadau gael eu gwneud gan yr Ysgrifennydd Gwladol am y rhesymau a ddisgrifir yn fy llythyr dyddiedig 14 Hydref.

Nid oes gwahaniaeth polisi rhwng Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU ynghylch y mater hwn ac mae'r Rheoliadau'n diwygio deddfwriaeth na chafodd ei gwneud yn ddwyieithog.

Rwyf wedi ysgrifennu llythyr tebyg at Llŷr Gruffydd AS, Cadeirydd y Pwyllgor Newid Hinsawdd, Amgylchedd a Seilwaith.

Rwyf wedi anfon llythyr tebyg at Mike Hedges AS, Cadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad.

Yn gywir,

Huw Irranca-Davies AS/MS
Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig
Deputy First Minister and Cabinet Secretary for Climate Change and Rural Affairs

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@llyw.cymru
Correspondence.Huw.Irranca-Davies@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn y Gymraeg. Byddwn yn ateb i ohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn yr un iaith ac ni fydd gohebu yn y Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Huw Irranca-Davies AS/MS
Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig
Deputy First Minister and Cabinet Secretary for Climate Change and Rural Affairs

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref: HID-PO-575-25

Mike Hedges AS
Cadeirydd
Y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad
Senedd Cymru

11 Tachwedd 2025

Annwyl Mike

Ysgrifennaf i'ch hysbysu bod yr Ysgrifenyddiaeth Cysylltiadau Rhynglywodraethol Annibynnol bellach wedi cyhoeddi ei hadroddiadau blynyddol sy'n cwmpasu'r cyfnodau 2022–2023 a 2023–2024. Mae'r adroddiadau hyn wedi'u paratoi gan ddefnyddio gwybodaeth a gyhoeddwyd yn flaenorol mewn dogfennau ategol, sef hysbysiadau ac adroddiadau tryloywder chwarterol sydd wedi'u cyhoeddi ar dudalennau gwe gov.uk. Gan fod y rhain yn adroddiadau annibynnol, rydym wedi'u hadolygu ar sail cywirdeb ffeithiol yn unig. Gellir gweld yr adroddiadau hyn yma.

Fel yr hysbyswyd yn flaenorol, mae Llywodraeth Cymru eisoes wedi cyhoeddi ei hadroddiadau trosolwg ar gysylltiadau rhynglywodraethol ei hun, sy'n cwmpasu'r un cyfnodau, yn unol â'r Cytundeb Cysylltiadau Rhyngsefydliadol a osodwyd gerbron y Senedd ar 18 Tachwedd 2021. Gellir gweld yr adroddiadau hyn yma.

Rwyf wedi anfon copi o'r llythyr hwn at Gadeiryddion Pwyllgorau'r Senedd a ganlyn: Plant, Pobl Ifanc ac Addysg; Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith; Diwylliant, Cyfathrebu, y Gymraeg, Chwaraeon, a Chysylltiadau Rhyngwladol; Economi, Masnach a Materion Gwledig; Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol; Cyllid; Iechyd a Gofal Cymdeithasol; a Llywodraeth Leol a Thai.

Yn gywir

Huw Irranca-Davies AS/MS
Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig
Deputy First Minister and Cabinet Secretary for Climate Change and Rural Affairs

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@llyw.cymru
Correspondence.Huw.Irranca-Davies@gov.wales

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn y Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn y Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Centre City Tower, 7 Hill Street, Birmingham B5 4UA
11 Westferry Circus, Canary Wharf, London E14 4HD

By email: Llyr.Gruffydd@senedd.wales

Llyr Gruffydd MS
Chair, Climate Change, Environment and Infrastructure Committee
Senedd Cymru

5 November 2025

Dear Llyr Gruffydd

Monitoring Financial Resilience and Performance Related Executive Pay

I am writing to inform you and the Climate Change, Environment and Infrastructure Committee of two annual reports we have published today; our Monitoring Financial Resilience report, setting out our observations and approach to water companies' financial resilience, and our Performance Related Executive Pay Report which contains our regulatory findings of companies' performance related executive pay (PRP). Both reports cover the 2024-25 financial year.

Monitoring Financial Resilience (MFR)

Our MFR this year marks the end of the AMP investment period of 2020-25, during which time we have strengthened our oversight of water companies' financial resilience, alongside our protections for customers and the environment where financial resilience may be at risk.

For example, we have made licence modifications requiring all companies to take account of their performance, financial resilience and investment needs in their dividend decisions, and increasing the credit rating trigger for cash-lock up where a water company is unable to make certain payments, including dividends, without Ofwat's approval.

This year's report confirms that Dŵr Cymru and Hafren Dyfrdwy remain in the "Standard and Routine Monitoring " category, which means that on the basis of the information we have, we have no specific concerns with the financial resilience of either company at this time and that no specific company action is expected to be required over the next year. The MFR notes that during the financial year, Dŵr Cymru's credit ratings monitored for licence purposes were downgraded to Baa1 (Stable) with Moody's and BBB+ negative outlook with S&P. This is the lowest that they have been for Dŵr Cymru, although they remain well within the investment grade. This was in part due increased gearing, risks of performance penalties and overspend, but also reflecting the sentiment of credit rating agencies about the wider sector and risks arising from factors like increased public scrutiny, political and regulatory focus as well as the scale of investment required in the next price control period.

The next investment period of 2025-30 will require a significant increase in investment across the water sector, with our recent price review (PR24) providing a quadrupling of investment in new infrastructure and resources. Delivery of this investment is at the forefront of our work with the sector, but we are also very mindful of the critical need for water companies to maintain financially resilient structures to ensure they can raise the level of finance necessary and withstand potential downside risk. We will continue to closely monitor the delivery of commitments made by both Welsh water companies as well as keep under review the regulatory protections to protect customers.

Performance Related Executive Pay Report

This report is the first to be published since the implementation of our PRP Prohibition Rule. The report also provides our findings of our PRP cost recovery mechanism for PRP paid for 2024-25 performance that was not prohibited by the rule. This mechanism protects customers from funding PRP that does not meet our expectations.

While neither Dŵr Cymru nor Hafren Dyfrdwy triggered the PRP Prohibition Rule in 2024-25, we did conclude that Dŵr Cymru's decision to award PRP did not meet our expectations. It had failed to explain in its annual reporting why any PRP payment at all was justified when it was given a 2 star rating in its Environmental Performance Assessment, received a criminal conviction for breaking conditions of an environmental permit at a sewage treatment works, and was in the 'lagging' category in our 2024-25 Water Company Performance Report. Dŵr Cymru has currently withheld payment of £147,000 of PRP that could be awarded to directors, however if they decide to pay these bonuses, we will use our cost recovery mechanism to prevent the company from recovering the costs from customers.

Our report also contains Ofwat's reflections on water companies' behaviour surrounding PRP and challenges the sector for the lack of transparency surrounding PRP payments. As a result, we intend to make changes to the requirements for companies' annual regulatory reporting, so that companies will need to publicly report in full the details of remuneration received by directors from the regulated, group and parent companies. Further details of our proposed changes will be revealed in the coming months.

I hope you find both reports useful in understanding water companies' financial resilience and executive remuneration decisions. I would be very happy to meet with you and other committee members to discuss these findings in more detail if that would be helpful.

Yours sincerely

HCampbell.

Helen Campbell
Executive Director, Delivery

Eitem 6

Yn rhinwedd paragraff(au) vi, ix o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon